

Ὁ πίναξ ποὺ ἀκολουθεῖ ἀπεικονίζει τὴν ἐξέλιξη τοῦ ἰσοζυγίου τρεχουσῶν συναλλαγῶν σὲ ἑκατομμύρια δολλάρια ἀπὸ τὸ 1954 μέχρι σήμερα.

<i>Ἔτη</i>	<i>Ἑλλειμμα εἰς Ἑκατομμύρια Δολλάρια</i>
1954	4,2
1955	+ 33,9 (πλεόνασμα)
1956	29,7
1957	50
1958	53,4
1959	+ 10,3 (πλεόνασμα)
1960	36,4
1961	24,3
1962	20,2
1963	10,4
1964	130,1
1965	221
1966	216,6
1967	210,9
1968	232,2
1969	339
1970	400,7

Στὴν δεκαετία 1954 - 63 τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου ἦταν μόλις 183,4 ἑκατομμύρια δολλάρια.

Στὴν τριετία 1964 - 67 ἦταν 567,7 ἑκ. δολλάρια καὶ ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1967 μέχρι καὶ τὸν Δεκέμβριο 1970 ἦταν 1182,8 ἑκ. δολλάρια. Τὰ ἐπίσημα συναλλαγματικά ἀποθέματα ἦταν τὸ 1953 (Δεκέμβριος) 120 ἑκ. δολλάρια, ἔφθασαν ὕστερα ἀπὸ δέκα χρόνια στὰ 277 ἑκ. δολλάρια (αὐξηση 130%) καὶ ἀπὸ

τότε ἡ αὐξομείωση τοῦ ἀποθέματος εἶναι μικρὴ
 (31 - 12 - 1966 = 247 ἐκ. δολλάρια 31 - 12 - 1970 =
 275 ἐκ. δολλάρια).

VII

Γιὰ νὰ μπορέση νὰ ἀναπτυχθῇ μὲ γρήγορο ρυθμὸ μιὰ ὑποανάπτυκτη οἰκονομία καὶ νὰ μεταβάλῃ διάρ-
 θρωση, ἀπαραίτητο εἶναι τὸ κράτος νὰ ἐκτελέσῃ
 μεγάλα ἐγγειοβελτιωτικὰ ἔργα, νὰ τελειοποιήσῃ
 τὸ συγκοινωνιακὸ δίκτυο καὶ τὶς τηλεπικοινωνίες
 καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἄφθονη καὶ φθηνὴ ἠλεκτρικὴ
 ἐνέργεια.

Ἡ προετοιμασία γιὰ τὴν κατασκευὴ τῶν ἐγγειο-
 βελτιωτικῶν ἔργων καὶ τοῦ συγκοινωνιακοῦ δικτύου
 ἄρχισε τὸ 1953 μὲ τὴν ἀναδιοργάνωση τῶν τεχνικῶν
 ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων. Με-
 τὰ τὴν ἀναδιοργάνωση του, ἀνεσύρθησαν ἀπὸ τὰ
 ἀρχεῖα οἱ μελέτες γιὰ τὰ μεγάλα ἀρδευτικὰ ἔργα καί,
 μετὰ τὴν ἀναπροσαρμογὴ τους στὰ νεώτερα τεχνικὰ
 δεδομένα, ἄρχισε τὸ 1954 ἡ κατασκευὴ τῶν τριῶν
 μεγάλων φραγμάτων Ἀχελώου, Ἀξιοῦ καὶ Ἀλιάκ-
 μονος.

Τὸ 1955 οἱ πιστώσεις τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπεν-
 δύσεων γιὰ τὰ ἐγγειοβελτιωτικὰ ἔργα ἦταν 150.000.
 000 δραχμές. Στὰ μετέπειτα χρόνια ἐσημείωσαν κά-
 θετὴ ἄνοδο, μὲ ἀποτέλεσμα τὸ 1963 νὰ διατεθῇ γιὰ
 τὴν κατασκευὴ τῶν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων πί-
 στωση 750.000.000 δραχμῶν. Χάρις στὶς πιστώσεις
 αὐτές, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἔργα στοὺς τρεῖς ποταμούς, ἔ-
 γιναν ἔργα στὸ Νέστο, τὸν Μέγδοβα, τὸν Καλαμᾶ,

τὰ ἀντιπλημμυρικά τοῦ Ἑβρου καὶ τὰ ἀποστραγγιστικά τῆς Κάρλας καὶ ἀξιοποιήθηκαν μεταξύ ἄλλων οἱ πεδιάδες Ἀχελώου, Ἀλφειοῦ, Πηνειοῦ, Ἰωαννίνων καὶ τῆς Παρακαρλίου περιοχῆς.

Γιὰ τὴν ὁδοποιΐα, στὴν 10ετία 1954 - 63, αὐξάνονταν σημαντικὰ κάθε χρόνο οἱ πιστώσεις. Στὸ τέλος τῆς 10ετίας ἔφθασαν τὸ ἓνα δισεκατομμύριο δραχμ. Ἀποτέλεσμα τῆς ἀφθονίας τῶν μέσων ἦταν νὰ κατασκευασθοῦν στὸν τόπο μας γιὰ πρώτη φορὰ ὁδοὶ διεθνοῦς τύπου 1.000 χιλμ. νὰ ἀνακατασκευασθοῦν καὶ νὰ βελτιωθοῦν ἓνα ἀμέτρητο πλήθος ἄλλων ὁδῶν καὶ νὰ ἐγκαινιασθῇ ἡ συνεχῆς συντήρηση τοῦ ἐθνικοῦ δικτύου μὲ τὴν δημιουργία εἰδικῶν ὑπηρεσιῶν στοὺς μεγάλους νομούς, μὲ ἀποστολὴ τὴν ἄμεση ἀποκατάσταση κάθε φθορᾶς. Ἀνάλογη ἦταν ἡ ἀναδημιουργία στοὺς λιμένες καὶ στοὺς ἀερολιμένες τῆς χώρας. Ὁ Πειραιεὺς ἀπέκτησε ἐξοπλισμὸ καὶ προβλήτες πὺλ τὸν κατέστησαν ἓνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα λιμάνια τῆς Μεσογείου μὲ 3.150.000 ἐπιβάτες καὶ 7.000.000 τόννους ἐμπορεύματα τὸ 1963.

Μὲ τὴν κατασκευὴ καὶ τὸν ἐκσυγχρονισμὸ 18 ἀερολιμένων καὶ τὴν ὑπογραφή, τὸ 1957, τῆς συμβάσεως μὲ τὴν Ὀλυμπιακὴ Ἀεροπορία πὺλ σὲ λίγο χρονικὸ διάστημα κατῴρθωσε νὰ γίνῃ ἐφάμιλλη τῶν καλλιτέρων ξένων ἐταιριῶν, ἡ Ἑλλὰς ἀνάλογα μὲ τὴν ἔκτασή της ἀπέκτησε τὸ πυκνότερο ἀεροπορικὸ δίκτυο τῆς Εὐρώπης.

Ἀλλὰ καὶ στοὺς σιδηροδρόμους καὶ τὶς τηλεπικοινωνίες ὁ ἴδιος ὀργανισμὸς δημιουργίας παρατηρήθηκε. Στὶς τηλεπικοινωνίες, χαρακτηριστικοὶ εἶ-

ναι οί ἐξῆς ἀριθμοί : Τηλέφωνα : τὸ 1952 100.575, τὸ 1955 121.644, τὸ 1963 356.378 καὶ τὸ 1966 579.076. Ἀριθμὸς τηλεφωνημάτων : Ἀστικά, 1955 302.000 1963 774.000, αὐξησης δηλαδὴ κατὰ 158%. Ὑπεραστικά, 1955 6.300, 1963 19.900, αὐξησης 300%.

Ὁ ἐξηλεκτρισμὸς, ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὸν ἐκσυγχρονισμὸ τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας, ἦταν πρὶν ἀπὸ τὴν ἱδρυση τῆς Δ.Ε.Η., τὸ 1950, σὲ νηπιώδη κατάσταση, πραγματοποιοῖσε ὅμως ἄλλα, προόδου, ἰδίως μετὰ τὸν Ἰούνιο τοῦ 1957, ὁπότε ἐξεχωρήθη στὴν Δ.Ε.Η., ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πρόνομιο παραγωγῆς καὶ μεταφορᾶς, τὸ ἀποκλειστικὸ πρόνομιο τῆς διανομῆς σὲ ὅλη τὴ χώρα, καθὼς καὶ ἡ δυνατότης νὰ ἐξαγοράσῃ ὅλες τὶς ἰδιωτικὰς ἡλεκτρικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ τὴν ΗΕΑΠ (ΠΑΟΥΕΡ).

Ἡ μονοπώληση ἀπὸ τὴν κρατικὴ ἐπιχείρηση τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς διανομῆς τοῦ ἡλεκτρικοῦ ρεύματος, ἐπέτρεψε νὰ ἐκτελεσθοῦν τὰ τεράστια ἐνεργειακὰ προγράμματα, ποὺ μέχρι τότε θεωρούσαμε ὅλοι ὄνειρα ἀπραγματοποίητα καὶ ταυτόχρονα νὰ καθιερωθῇ στὶς ἐπαρχίες τὸ ἴδιο μὲ τὴν πρωτεύουσα τιμολόγιο. Μὲ τὸ ἐνιαῖο τιμολόγιο ἡ τιμὴ τοῦ ἡλεκτρικοῦ ρεύματος κατέβηκε σὲ ὠρισμένες περιοχὰς στὰ 30 % τῆς παλαιᾶς.

Ὁ προγραμματισμὸς καὶ ἡ κατασκευὴ τοῦ ἀτμο-ἡλεκτρικοῦ σταθμοῦ Πτολεμαῖδος, τοῦ Ὑδροηλεκτρικοῦ τοῦ Μέγδοβα, τῶν Κρεμαστῶν, τοῦ Καστρακίου, τῶν Τοπολιάνων καὶ τῆς Ἐδέσσης, εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα, ἡ Ἑλλάς, ποὺ ἄλλοτε ὑστεροῦσε σὲ σύγκριση καὶ μὲ τὴν Ἀλβανία, νὰ φθάσῃ τὸ 1966, τὴν ἐτήσια παραγωγὴ τῶν 5.462 ΩXB, ὅταν τὸ 1938

ή παραγωγή ήταν 272 ΩXB και τὸ 1955. 1.258. Παράλληλα αὐξήθηκε ή μέση κατὰ κάτοικο κατανάλωση ἀπὸ 71 ΩXB κατὰ τὸ 1950 σὲ 570 ΩXB κατὰ τὸ 1966.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ (1962) μπήκε στὸ στάδιο τῆς πραγματοποιήσεως ή κατασκευὴ τοῦ ἀτμοηλεκτρικοῦ σταθμοῦ στὴν Μεγαλόπολη, πραγματοποιήθηκε ή σύνδεση μὲ τὸ Ἑθνικὸ Γιουγκοσλαβικὸ δίκτυο καὶ ἐκπονήθηκε τὸ πρόγραμμα γιὰ τὴν ἠλεκτροδότηση τῶν ἀκριτικῶν χωριῶν.

* * *

Ἡ κατασκευὴ τῶν μεγάλων ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων ἀπέβλεπε στὴν αὐξηση τῆς ἀποδόσεως καὶ τὴν ἀνάπτυξη καλλιιεργειῶν ποὺ χρειάζονται ἄφθονο πότισμα. Ἡ αὐξηση τοῦ εἰσοδήματος στὴ γεωργία, καθὼς ἀπέδειξαν οἱ προσπάθειες ποὺ ἔγιναν σὲ ἄλλες χῶρες, δὲν μπορεῖ νὰ γίνη μὲ ταχὺ ρυθμό.

Στὴν Ἑλλάδα ή πολιτικὴ ποὺ ἐφαρμόσθηκε γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς γεωργίας εἶχε σὲ σύγκριση μὲ ἄλλες χῶρες, θαυμαστὰ ἀποτελέσματα. Σὲ σταθερὲς τιμὲς ή μέση ἐτήσια αὐξηση τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος μεταξὺ τοῦ 1955 καὶ τοῦ 1963 εἶναι 3,6% ἐνῶ ή αὐξηση τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἀγρότη (εἰσόδημα ἀπὸ τὴ γεωργία καὶ πρόσθετο εἰσόδημα ἀπὸ ἄλλες πηγὲς ὅπως λ.χ. ὁ τουρισμὸς) ἔφθασε σὲ σταθερὲς τιμὲς τὸ 5% ἐτησίως.

Ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία ἐσημείωσε ή γεωργικὴ πολιτικὴ ποὺ ἐφαρμόσθηκε στὴν περίοδο μεταξὺ 1954 καὶ 1963 στὴν καλλιέργεια τοῦ βαμβακιοῦ καὶ τῶν τεύτλων. Ἡ ἀνάπτυξη τῶν καλλιιεργειῶν αὐτῶν ὀφεί-

λεται κυρίως στὴν ἐπέκταση τῆς ἀρδεύσεως καὶ στὴν δημιουργία, γιὰ πρώτη φορὰ στὴ χώρας μας μετὰ ἀπὸ ἄκαρπες συζητήσεις 40 ἐτῶν, ἐργοστασίων ποὺ παράγουν ζάχαρη. Ἡ ἐξέλιξη τῆς παραγωγῆς σὲ χιλιάδες τόννους ἔχει ὡς ἑξῆς :

Παραγωγή σὲ χιλιάδες τόννους

Μέση 1935)38	1945	1950	1960	1965	
Σιτάρι	767	397	850	1666	2072
Γεώμηλα	146	174	345	432	517
Βαμβάκι	44	18	79	184	228
Καπνός	61	19	58	64	126
Ἑλαιόλαδο	112	97	42	88	225
Σταφίδα					
Κορινθιακὴ	158	47	80	94	81
Σουλτανίνα	28	18	37	26	96
Ὅρυζα	4		32	55	104
Τομάτες			301	462	470
Λοιπὰ κηπευτικὰ			435	674	670
Ἑσπεριδοειδῆ			121	283	570

Τὸ 1955 οἱ ἀρδευόμενες ἐκτάσεις ἦταν 3.100.000 στρέμματα. Μὲ τὴν κατασκευὴ τῶν μεγάλων ἔργων σημειώθηκε καὶ στὸν τομέα αὐτὸν μιὰ κάθετη αὐξησης. Ἔτσι τὸ 1963 οἱ ἀρδευόμενες ἐκτάσεις ἔφθασαν τὰ 5.400.000 στρέμματα καὶ τὸ 1966 τὰ 6.000.000, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει ὅτι μέσα σὲ 12 χρόνια διπλασιάστηκαν οἱ μέχρι τότε ἀρδευόμενες ἐκτάσεις.

Ἡ πρόοδος ποὺ σημειώθηκε στὴ γεωργία δὲν θὰ ἦταν τόσο σημαντικὴ, ἂν δὲν ἦταν ἄφθονη ἡ χρηματοδότηση καὶ δὲν εἶχε παρασχεθῇ ἀξιόλογη βοή-

θεια στους γεωργικούς συνεταιρισμούς για να προμηθευθούν μηχανικό εξοπλισμό.

Μέσα στην 10ετία 1954 - 63 ἡ χρηματοδότηση τῆς γεωργίας υπερτριπλασιάσθηκε καὶ τὰ μεσαῖα καὶ μακροπρόθεσμα δάνεια ποὺ χορηγήθηκαν ἀπὸ τὴν Ἀγροτικὴ Τράπεζα ἔφθασαν τὸ 1963 τὸ 1.000.000.000 δραχμές.

Ἡ ἐξέλιξη τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ στὰ χρόνια 1938 - 1963 καὶ τῶν λιπασμάτων κατὰ τὴν ἴδια περίοδο ἔχει ὡς ἑξῆς :

Ἔτη	Μηχανικὸς ἐξοπλισμὸς—Γεωργικοὶ ἔλκυστήρες—Μεγάλοι	Γεωργ. ἔλκυστήρες—Κα- νονικοὶ	Ἀλωνιστικὲς μηχανὲς	Θεριστικὲς μηχανὲς
1938	1300	—	1000	—
1960	21300	7500	2108	1850
1963	30000	15000	2150	2250

Λιπάσματα σὲ λιπαντικὲς μονάδες

	Νιτρικὰ	Φωσφορικὰ	Καλιοῦχα	Σύνολον
1938	7.000	15.000	3.500	25.500
1960	68.955	54.749	7.784	131.488
1963	98.438	82.324	12.017	192.779

Ἡ πλήρης ἀξιοποίηση τῆς ἐργασίας τοῦ ἀγρότη εἶναι δυνατὴ ὅταν ἡ παραγωγή διοχετεύεται στὶς γεωργικὲς βιομηχανίες καὶ ἀκόμη ὅταν ὑπάρχουν κατάλληλες συνθῆκες στὴν ἐμπορία τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων.

Οἱ γεωργικὲς βιομηχανίες ποὺ λειτουργοῦσαν στὸν τόπο μας πρὶν ἀπὸ τὸ 1955 ἦταν ἀνεπαρεκτεῖς, παρ' ὅλον ὅτι πολλὰς ἀπ' αὐτὰς εἶχαν δημιουργηθῇ μετὰ τὴν λήξη τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου. Ἡ τότε

κυβέρνηση αποφάσισε νὰ δώσῃ ἀπόλυτη προτεραιότητα σὲ βιομηχανίες αὐτοῦ τοῦ εἶδους καί, μέχρι τὸ 1963, εἶχαν δημιουργηθῇ 54 νέες γεωργικὲς βιομηχανίες, ἀξίας περίπου 700 ἐκ. δραχμῶν καὶ λειτουργοῦσαν 115 μικρὰ ἐλαιουργεῖα καὶ 180 μικρὰ τυροκομεῖα. Σημειώθηκε δηλαδὴ διπλασιασμὸς σχεδὸν τῶν γεωργικῶν βιομηχανιῶν καὶ ἐργαστηρίων.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, καλλιτέρευσαν οἱ συνθήκες στὴν ἐμπορία τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων μὲ τὴν ἴδρυση τῆς νέας ΑΓΡΕΞ καὶ τῆς νέας Λαχαναγορᾶς Ἀθηνῶν. Ἡ ἴδρυση τῆς ΑΓΡΕΞ ὑποχρέωσε τοὺς ἐξαγωγεῖς νὰ προσφέρουν καλλίτερες τιμὲς στοὺς παραγωγοὺς καὶ καλλίτερα συσκευασμένα προϊόντα στοὺς ἀγοραστὲς τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐνῶ μὲ τοὺς ψυκτικοὺς θαλάμους τῆς νέας λαχαναγορᾶς, ἀνακουφίστηκαν οἱ παραγωγοὶ ποὺ μποροῦσαν τώρα νὰ ἀποθεκεύσουν τὰ εὐπαθῆ προϊόντα χωρὶς κίνδυνο νὰ ἀλλοιωθοῦν.

Γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἀναδασμοῦ τὸ κράτος κατέβαλε στὴν περίοδο ποὺ ἐξετάζουμε πολλὰς προσπάθειες. Τὸ ἀποτέλεσμα δυστυχῶς δὲν ἦταν ἀνάλογο, ἐπειδὴ ἡ διαδικασία εἶναι δύσκολη καὶ ἐπειδὴ ἡ Κυβέρνηση, γιὰ ψυχολογικοὺς λόγους, δὲν θέλησε νὰ ἐπιβάλλῃ τὸν ἀναγκαστικὸ ἀναδασμό. Παρὰ τίς δυσκολίες αὐτές, χάρις στὴ συστηματικὴ ἐργασία τῆς ἀρμόδιας ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, πραγματοποιήθηκε ὁ ἀναδασμὸς σὲ 1.000.000 στρέμματα, μὲ ἐξαιρετικὰ ἀποτελέσματα γιὰ τοὺς ἰδιοκτῆτες ποῦ, σὲ ὠρισμένες περιπτώσεις, εἶδαν νὰ τριπλασιάζεται τὸ εἰσόδημά τους.

VIII

Ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας δὲν θὰ ἦταν δυνατὴ χωρὶς τὴν ἐκβιομηχάνιση. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν πολὺπλευρῇ ἦταν ἡ πολιτικὴ ἐνισχύσεως τῆς βιομηχανίας. Μὲ διάφορα νομοθετικὰ μέτρα καθιερώθηκαν κίνητρα διοικητικά, δασμολογικά, φορολογικά καὶ πιστωτικά γιὰ νὰ διευκολυνθοῦν καὶ ἐνθαρρυνθοῦν οἱ ἰδιῶτες ἐπιχειρηματίες στὴν ἵδρυση νέων ἐπιχειρήσεων ἢ τὸν ἐκσυγχρονισμό τῶν παλιῶν βιομηχανιῶν. Τὸ κράτος ἐξ ἄλλου ἀνέλαβε νὰ δημιουργήσῃ τὴν ἀπαραίτητη ὑποδομὴ (συγκοινωνίες, ἐπικοινωνίες, ἐξηλεκτρισμοὶς) καθὼς καὶ ὠρισμένες βασικὲς βιομηχανίες, ποὺ ἡ ἵδρυση τους ἀπὸ ἰδιῶτες προσέκρουε στὴν ἀνάγκη νὰ ἐπενδυθοῦν σ' αὐτὲς πολὺ μεγάλα κεφάλαια.

Βασικὸς νόμος, ποὺ ἐνεθάρρυνε τὶς ἰδιωτικὲς ἐπενδύσεις στὴν βιομηχανία, εἶναι τὸ Ν.Δ. 2687/1953 «Περὶ προστασίας κεφαλαίων τοῦ ἐξωτερικοῦ» ποὺ ἐξεδόθη σὲ ἐκτέλεση τοῦ ἄρθρου 112 τοῦ Συντάγματος καὶ εἶχε ἐπηυξημένη συνταγματικὴ ἰσχὺ. Ἀκολούθησαν ἕνα πλῆθος νόμοι, ποὺ καθιέρωσαν δασμολογικὴ προστασία ὑπὲρ τῆς ἐλληνικῆς βιομηχανίας μὲ τὴν μείωση ἢ καὶ τὴν τέλεια ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τοὺς δασμοὺς τῶν εἰσαγομένων πρώτων ὑλῶν, καθὼς καὶ τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ παρέτειναν τὸν χρόνο ἀποσβέσεως τῶν δαπανῶν γιὰ βιομηχανικὲς ἐπενδύσεις σὲ νέες ἐπιχειρήσεις ἢ γιὰ ἐπενδύσεις ποὺ εἶχαν σκοπὸ τὸν ἐκσυγχρονισμό παλαιῶν ἐπιχειρήσεων. Καθιέρωσαν ἀκόμη φορολογικὲς ἀπαλλαγὲς γιὰ ἐπενδύσεις ποὺ εἶχαν σημασίαν γιὰ τὴν

οίκονομία. Θεσπίσθηκαν επίσης κίνητρα για την ενίσχυση των εξαγωγών των βιομηχανικών προϊόντων και υποχρεώθηκε το δημόσιο και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου να προτιμούν ἐγχώρια βιομηχανικά και βιοτεχνικά προϊόντα, όταν ή τιμή τους δὲν εἶχε μεγάλη διαφορά ἀπὸ τὰ ξένα.

Ἰδιαίτερη ἦταν ἡ προστασία γιὰ τὶς βιομηχανίες ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ἰδρυθοῦν στὶς ἐπαρχίες. Μὲ διάφορα νομοθετήματα ἀπηλλάγησαν ἀπὸ εἰσφορὲς πρὸς τὸ ΙΚΑ καὶ ἄλλα κρατικὰ Ταμεῖα, μειώθηκαν τὰ ποσοστὰ τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν καὶ τέλος τοὺς ἐπετράπη νὰ δημιουργήσουν ἀφορολόγητα ἀποθεματικά γιὰ τὴν κάλυψη μελλοντικῶν ζημιῶν. Προτιμήθηκαν ἐπίσης οἱ ἐπαρχιακὲς βιομηχανίες στὶς προμήθειες τοῦ Δημοσίου καὶ τῶν Νομικῶν Προσώπων, ἀπὸ τὶς βιομηχανίες τῆς πρωτεύουσας καὶ οἱ ὅροι πιστοδοτήσεως, ἰδίως πρὸς τὶς νησιώτικες βιομηχανίες, ἦταν εὐνοϊκώτεροι ἀπὸ τὶς ἐπιχειρήσεις ποὺ ἦταν ἐγκατεστημένες στὴν πρωτεύουσα.

Τὸ 1954, τὸ κράτος ἄρχισε νὰ κατασκευάζη τὸ Διῦλιστήριο Ἀσπροπύργου καὶ ἀργότερα κατασκευάσθηκαν τὰ τρία ἐργοστάσια ζαχάρεως καὶ τὸ ἐργοστάσιο ἀζωτούχων λιπασμάτων τῆς Πτολεμαῖδος. Ἐξεπονήθη ἐπίσης ἓνα πρόγραμμα 5ετοῦς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ποὺ προέβλεπε τὴν μελέτη καὶ ἴδρυση βιομηχανιῶν, ὅπως ἀλουμίνας καὶ ἀλουμινίου, σιδήρου καὶ χάλυβος, λιπασμάτων, σόδας, ξύλου, καθὼς καὶ ἐπεξεργασίας γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Οἱ βιομηχανίες ποὺ προέβλεψε τὸ πρόγραμμα χρησιμοποιοῦσαν κυρίως ἐγχώριες πρῶτες ὕλες καὶ ἀπέβλεπαν στὴν ἐξοικονόμη-

ση συναλλάγματος είτε με την αύξηση των εξαγωγών είτε με την παραγωγή έγχωρίων προϊόντων που θα καθιστούν περιττές πολλές εισαγωγές. Παρά τις δυσκολίες, το πρόγραμμα εφαρμόστηκε, οι βιομηχανίες που προέβλεψε έλειτούργησαν κανονικά και ή συμβολή τους στην εκβιομηχάνιση της χώρας ήταν μεγάλη.

Έκτος από όλα αυτά τα μέτρα, το κράτος αποφάσισε να υπογράψει ειδικές συμβάσεις με μεγάλους ξένους όμίλους, που ανέλαβαν να πραγματοποιήσουν ογκώδεις επενδύσεις στην Ελλάδα. Οι επενδύσεις αυτές άρχισαν να αποδίδουν καρπούς μετά το 1965, επειδή τότε ολοκληρώθηκαν οι εγκαταστάσεις τους και άρχισε ή έντατική λειτουργία τους. Η κατασκευή τους είχε αποτέλεσμα την θεαματική άνοδο των εξαγωγών βιομηχανικών προϊόντων.

Σε αριθμούς τα αποτελέσματα της μεγαλόπνοης αυτής πολιτικής μπορούν να εκφρασθούν ως εξής :

Η βιομηχανική παραγωγή του 1963 είχε σχεδόν τριπλασιασθή σε σύγκριση με τα δεδομένα του 1939 και το 1966 ή αύξησή της είχε υπερβή το 400%. Ο ρυθμός της αναπτύξεως της βιομηχανίας για την περίοδο 1950 - 1963 ήταν μέση ετήσια αύξηση 7,5% για το 1964, 1965 και 1966 (όποτε άρχισαν να εκδηλώνονται τα αποτελέσματα της πολιτικής που ασκήθηκε την προηγούμενη 10ετία) 10,7%, 7,8% και 15,3%. Και το ευχάριστο ήταν, πώς την ίδια εποχή άρχισε να αλλάζουν τα παραγόμενα προϊόντα με αύξηση εκείνων που είχαν ζήτηση στις αγορές του έξωτερικού.

Η αύξηση της παραγωγής δεν ήταν μόνον απο-

τέλεσμα τῆς ιδρύσεως νέων βιομηχανιῶν. Κατὰ ἓνα μέρος ὠφείλετο στὴν αὐξηση τῆς παραγωγικότητος, στὴν ποιοτικὴ δηλαδὴ βελτίωση τῶν βιομηχανιῶν ποὺ λειτουργοῦσαν μέχρι τότε. Οἱ παλιές αὐτὲς βιομηχανίες χάρις στὰ πλεονεκτήματα ποὺ τοὺς ἔδωσαν οἱ διάφοροι νόμοι ἐκσυγχρόνισαν τὶς ἐγκαταστάσεις τους. Χάρις στοὺς νέους ρυθμοὺς τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς, γιὰ πρώτη φορὰ στὸν τόπο μας ἡ δευτερογενὴς παραγωγή ἦταν ἀνώτερη ἀπὸ τὴν πρωτογενῇ στὴν σύνθεση τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Σύνθεση ἐθνικοῦ εἰσοδήματος

Ἔτη	Πρωτογενὴς Παραγωγή	Δευτερογενὴς Παραγωγή
1938	35,2%	27,7%
1950	30,5%	18,3%
1963	24,9%	27,4%
1966	22,9%	29,6%

Τὸ κρατικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸν τουρισμὸ ἐκδηλώθηκε ἤδη ἀπὸ τὸ 1945 μὲ τὴν ἱδρυση τῆς Γενικῆς Γραμματείας Τουρισμοῦ καὶ ἀργότερα, τὸ 1950 μὲ τὴν ἱδρυση τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὁργανισμοῦ Τουρισμοῦ (Ε.Ο.Τ.) καὶ τὴν ὑπαγωγή του στὸ Ὑπουργεῖο Ἐμπορίου. Ἡ τουριστικὴ κίνησις ὅμως ἦταν σχεδὸν ἀνύπαρκτη, λόγῳ τοῦ συμμοριτοπολέμου, καὶ τὰ ἔργα στὸν τουριστικὸ τομέα μέχρι τὸ 1954 μικρῆς σημασίας.

Τὸ 1954 ὁ Ε.Ο.Τ. ὑπῆχθη στὸ Ὑπουργεῖο Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸν ἐπόμενον χρόνον

ἐκπονήθηκε πρόγραμμα τουριστικῶν ἔργων, νέων ξενοδοχείων καὶ διαφημίσεως τῆς Ἑλλάδος στὸ ἐξωτερικό. Στόχος τῆς προσπάθειας αὐτῆς ἦταν νὰ φθάσῃ μετὰ 10 χρόνια τὸ τουριστικὸ συνάλλαγμα τὰ 100 ἐκ. δολλάρια τὸ χρόνο.

Ἐπειδὴ τὰ πρῶτα χρόνια οἱ πιστώσεις τοῦ Ε.Ο.Τ. ἦταν ἀνεπαρκεῖς καὶ οἱ ἰδιῶτες ἔδειχναν ἀπροθυμία στὴν ἴδρυση νέων ξενοδοχείων, ὁ Ε.Ο.Τ. ἐνεθάρρυνε τὴν ἀνέγερση μεγάλων ξενοδοχείων στὴν πρωτεύουσα μὲ τὰ ἀποθεματικὰ τῶν μεγάλων κλαδικῶν Ταμείων ποὺ ἤθελαν νὰ ἐπενδύσουν σὲ ἀκίνητα τὴν περιουσία τους. Ἀπὸ τὸ 1956, ὁ τότε πρωθυπουργός, ποὺ ἀντελήφθη τὶς ἀπεριόριστες δυνατότητες τοῦ ἑλληνικοῦ τουρισμοῦ, ἐνέκρινε τὴν χορήγηση στὸν Ε.Ο.Τ. ἀφθόνων πιστώσεων καὶ ἄρχισε ἡ κατασκευὴ ξενοδοχείων, ἐξωραϊστικῶν ἔργων σὲ ἀρχαιολογικοὺς χώρους καὶ τουριστικὲς περιοχές, ἀναστηλώθηκαν ναοί, βελτιώθηκαν μουσεῖα, ὁργανώθηκαν τουριστικοὶ γυροὶ μὲ λεωφορεῖα καὶ πλοῖα, κατασκευάσθηκαν σταθμοὶ ἀνεφοδιασμοῦ θαλαμηγῶν καὶ δρομολογήθηκαν δύο πλοῖα πορθμεῖα ποὺ ἔνωσαν τὴ χώρα μας μὲ τὴν Ἰταλία.

Συγχρόνως πολλαπλασιάσθηκαν, κατὰ μίμηση τῶν Φεστιβάλ Ἐπιδαύρου καὶ Ἀθηνῶν ποὺ εἶχαν καθιερωθῇ τὸ 1954 καὶ 1955, οἱ τουριστικὲς ἐκδηλώσεις καὶ ἐγίνε συστηματικὴ προβολὴ τῆς Ἑλλάδος στὸ ἐξωτερικό, ὅπου μέχρι ἐκείνη τὴ στιγμή ὁ τόπος μας ἦταν ἄγνωστος ἀπὸ τουριστικῆς ἀπόψεως. Χάρης στὴν τουριστικὴ πολιτικὴ, περιοχές χωρὶς ἐλπίδα οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ὅπως ἡ Κέρκυρα, οἱ Δελφοί, τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου, ἡ Πάτμος καὶ ἡ Κῶς

ἄρχισαν νὰ ἀνθοῦν καὶ οἱ ἄνεργοι ἐπὶ τόσα χρόνια κάτοικοί τους βρῆκαν ἀπασχόληση. Σὲ ἀριθμοὺς ἡ τουριστικὴ πολιτικὴ ἀπέδωσε τὰ ἐξῆς ἀποτελέσματα :

Ἔτη	Ἀριθμὸς Τουριστῶν	Συνάλλαγμα
1950	33.000	5.000.000 δολ.
1955	208.000	29.000.000 »
1960	399.000	49.300.000 »
1963	741.000	95.400.000 »
1966	1.131.000	143.400.000 »

Ἐνδιαφέρον ἐπίσης εἶναι ὅτι ἀπὸ τὸ 1955 μέχρι τὸ 1963 οἱ διαθέσιμες κλῖνες σὲ ξενοδοχεῖα ἀπὸ 43.000 ἔφθασαν τὶς 63.000 καὶ ὅτι ὁ Ε.Ο.Τ. ἐδαπάνησε 600.000.000 δραχμ. περίπου γιὰ τὴν κατασκευὴ 65 νέων ξενοδοχείων, μοτέλ καὶ ξενόνων στὶς ἐπαρχίες.

* * *

Ὅπως καὶ στὸν πρῶτο, ἔτσι καὶ στὸν δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο ἡ ἐμπορικὴ μας ναυτιλία ἔπαθε τεράστιες ζημιές. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου διαπιστώθηκε ὅτι εἶχαν ἀπομείνει 140 πλοῖα χωρητικότητος 502.000 κόρων, δηλαδὴ ἡ ναυτιλία ἀπώλεσε τὸ 73,5% τῆς δυνάμεώς της.

Μὲ τὴν ἐνίσχυση τῶν πρώτων κυβερνήσεων, ὅπως εἶπαμε στὸ οἰκεῖο κεφάλαιο, ὁ ἐμπορικὸς μας στόλος ἄρχισε νὰ ἀναπτύσσεται γύρω ἀπὸ τὸ 1948, οἱ πλοιοκτῆτες ὅμως, γιὰ λόγους φορολογικοὺς καὶ πιστωτικούς, ὕψωναν στὰ πλοῖα τοὺς ξένες σημαίες.

Μὲ τὸ ν.δ. 2687 «περὶ προσελκύσεως ξένων κε-

φαλαίων» ἡ κυβέρνησις Παπάγου ἀποφάσισε νὰ παρέχωνται εἰδικὰ προνόμια στοὺς ἐφοπλιστὲς ποὺ ὕψωναν τὴν ἐλληνικὴ σημαία. Κατόπιν ἐλήφθησαν καὶ ἄλλα πιὸ εὐνοϊκὰ μέτρα καὶ ἀπὸ τὸ 1954 ἀρχίζει νὰ σημειώνεται αὐξηση τῆς χωρητικότητος τῶν ὑπὸ ἐλληνικὴ σημαία πλοίων ποὺ εἶχε τὴν ἐξῆς ἐξέλιξη.

<i>Ἔτη</i>	<i>πλοῖα</i>	<i>Χωρητικότης εἰς κόρους</i>
1954	478	1.662.000
1958	416	1.905.000
1960	1045	5.384.000
1962	1232	6.744.000
1964	1442	7.249.000
1966	1739	7.856.000

Ἡ ἀνοδικὴ αὐτὴ τάσις διατηρήθηκε καὶ μετὰ τὸ 1966 καὶ οἱ δυνατότητες στὸ μέλλον εἶναι μεγάλες ἀφοῦ τὰ πλοῖα ἐλληνικῆς ἰδιοκτησίας (ἐλληνικὴ καὶ ξένη σημαία) ἔφθασαν τὸ 1964 τοὺς 16.500.000 κόρους, τὸ 1967 τοὺς 21.300.000 καὶ τὸ 1970 τοὺς 30.000.000 κόρους.

Ἡ αὐξηση τοῦ στόλου τῶν Ἑλλήνων ἐφοπλιστῶν, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν σημαία ποὺ εἶχαν τὰ πλοῖα τους, εἶχε σὰν ἄμεσο ἀποτέλεσμα τὴν ἀπορρόφηση μεγαλύτερου ἀριθμοῦ Ἑλλήνων ναυτικῶν καὶ τὴν αὐξηση τῶν ναυτιλιακῶν ἐμβασμάτων ποὺ ἐσημείωσαν πρωτοφανῆ ἄνοδο. Τὸ 1959 τὰ ἐμβάσματα ἔφθασαν τὰ 60 ἐκ. δολλάρια, τὸ 1961 τὰ 102 ἐκ., τὸ 1963 τὰ 125 ἐκ. καὶ τὸ 1966 τὰ 182 ἐκ. δολλάρια.

Τὸ 1960, σὲ εἰδικὴ τελετὴ ὅπου παρέστη καὶ ὁ Βασιλεὺς Παῦλος, χαρακτηρίστηκε ἡ ἄνθησις αὐτὴ

τῆς ἐλληνικῆς ναυτιλίας ὥς θαῦμα καὶ τὸ 1964 στὸ ἐλληνικὸ ναυτιλιακὸ συνέδριο ὅπου παρέστη ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, οἱ ὁμιλητὲς ἐπλεξαν τὸ ἐγκώμιο τῶν ναυτικῶν μας, γιὰ τὴν τόλμη τους, τὴν ἐπιδεξιότητα καὶ τὴν ἐπιχειρηματικὴ τους ἱκανότητα. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονοῦμε, ὅτι στὴν ἄνθηση τῆς ναυτιλίας συνέβαλε κατὰ πολὺ ἡ ἀσκηθεῖσα πολιτικὴ καὶ μάλιστα τὰ πρῶτα χρόνια μετὰ τὸν πόλεμο, ὅποτε οἱ ἐλληνικὲς κυβερνήσεις ὑποστήριξαν τὴν παροχὴ δανείων στοὺς ἔλληνες ἐφοπλιστὲς καὶ ἔτσι αὐτοὶ μπόρεσαν νὰ ἐξορμήσουν γιὰ νὰ φθάσουν ἐκεῖ πού σήμερα βρίσκονται.

IX

Στὴν παιδεία τὸ κράτος ἀπέβλεψε στὴν ποιοτικὴ τῆς βελτίωση καὶ τὴν ἐπέκτασή της καὶ στὰ παιδιὰ τῶν ἀπόρων. Ἐγιναν νέα σχολεῖα, οἱ ἀπαλλαγὲς ἀπὸ δίδακτρα περιέλαβαν περισσότερες κατηγορίες πολιτῶν καὶ οἱ ὑποτροφίες σημείωναν κάθε χρόνο σταθερὴ αὐξηση.

Τὸ 1957 καταρτίσθηκε μιὰ μεγάλη Ἐπιτροπὴ Παιδείας πού μελέτησε τὰ προβλήματα καὶ παρέδωσε ὕστερα ἀπὸ 6 μῆνες τὸ πόρισμα μὲ τὶς προτάσεις της. Πολλὰ ἀπὸ τὶς προτάσεις αὐτὲς ἔγιναν δεκτὲς καὶ ἐφαρμόστηκαν ἀπὸ τὸ 1959. Εἶναι οἱ μεταρρυθμίσεις πού ἔγιναν τότε : Ὁ χωρισμὸς τοῦ Γυμνασίου σὲ δύο βαθμίδες ἐκπαιδύσεως, γενικῆς καὶ εἰδικῆς κατευθύνσεως καὶ ἡ εἰσαγωγὴ στὴν δεύτερη βαθμίδα τῆς τεχνικῆς, ἀγροτικῆς, οἰκονομικῆς, ναυτικῆς καὶ ἄλλων εἰδικῶν κατευθύνσεων. Ἰδρύθηκαν ἐπίσης δη-

μόσιες τεχνικὲς καὶ ἐπαγγελματικὲς σχολὲς καὶ ἀποφασίσθηκε ἡ ἱδρυση ἀπὸ τὸ κράτος γεωργικῶν καὶ τεχνικῶν κατωτέρων σχολῶν. Τέλος ἱδρύθηκε γενική διεύθυνσις τεχνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως καὶ ὅλες οἱ ἀνώτατες σχολές, ποὺ μέχρι τότε ἦταν διασκορπισμένες, ὑπήχθησαν στὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας. Εἰδικὰ στὴν Ἀνωτάτη Ἐκπαίδευση τὰ μέτρα ποὺ λαμβάνονται γιὰ τοὺς φοιτητὲς εἶναι καὶ αὐτὰ σημαντικά. Τὸ 1951 συνιστᾶται τὸ Ἰδρυμα Κρατικῶν Ὑποτροφιῶν (Ι.Κ.Υ.) ποὺ σκοπὸς του εἶναι ἡ παροχὴ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως σὲ ἀπόρους σπουδαστὲς γιὰ τὴν συνέχιση τῶν σπουδῶν τους καὶ ποὺ ἀναπτύσσεται χρόνο με χρόνο περισσότερο, γιὰ νὰ φθάσῃ τὸ 1966 μετὰ ἀπὸ 15 μόνο χρόνια λειτουργίας νὰ χορηγῇ ὑποτροφίες σὲ πολλές χιλιάδες νέους κάθε χρόνο.

Τὸ 1959 καθιερώνεται, γιὰ πρώτη φορά, μειωμένο φοιτητικὸ εἰσιτήριο στὶς συγκοινωνίες καὶ ἐπεκτείνεται ἡ ἱατροφαρμακευτικὴ περίθαλψη στὴν Γεωπονικὴ καὶ τὴν Πάντειο, ἐνῶ συγχρόνως αὐξάνονται οἱ πιστώσεις γιὰ τὸ συσσίτιο τῶν ἀπόρων φοιτητῶν καὶ ἐπεκτείνονται οἱ ἀπαλλαγές ἀπὸ δίδακτρα καὶ σὲ ἄλλες κατηγορίες. Ἕνας ὑπολογισμὸς ποὺ ἔγινε τότε ἀπέδειξε, πῶς, μετὶ τῶν ἀπαλλαγῶν αὐτῶν καὶ τῶν ὑποτροφιῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἑργασίας καὶ τοῦ Ι.Κ.Υ., τὰ 40% τῶν φοιτητῶν συνεχίζουν δωρεὰν τὶς σπουδὲς τους.

Τὴν ἴδια περίπου περίοδο, ἀναγνωρίζονται ὡς ἀνώτατες Σχολὲς ἡ Βιομηχανικὴ τοῦ Πειραιῶς καὶ ἡ Βιομηχανικὴ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ χορηγοῦνται στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης 200.000.000, στὸ

Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν 50.000.000 καὶ στὸ Πολυτεχνεῖο 85.000.000 δρχ. γιὰ νέες ἐπενδύσεις.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἀρχίζει ἡ ἀνέγερση τῆς Πανεπιστημιούπολης τῆς Θεσσαλονίκης καὶ παραχωρεῖται ἔκταση ἀπὸ 335 στρέμματα στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν γιὰ τὴν ἀνέγερση Πανεπιστημιούπολης στὴν Ἀθήνα, ἰδρύεται ἡ Πολυτεχνικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης καὶ αὐξάνονται οἱ ἔδρες σὲ ὅλες τὶς Ἀνώτατες Σχολές.

Τὸ 1964 τέλος ἐπεξετάθη ἡ δωρεὰν Παιδεία σὲ ὅλες τὶς βαθμίδες καὶ ἰδρύθηκαν τὰ νέα Πανεπιστήμια Ἰωαννίνων καὶ Πατρῶν. Οἱ ἀριθμοὶ ποὺ ἀκολουθοῦν εἶναι χαρακτηριστικοὶ γιὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ τοῦ κράτους.

Μέση Ἐκπαίδευση

Δημόσια Σχολεῖα	1960 - 61	62 - 63	64 - 65
Ἡμερήσια Γυμν.			
Ἀριθμ. Σχολείων	378	562	1176
Ἀριθμ. διδ. προσ.	5640	7197	9662
Ἀριθμ. μαθητῶν	207068	241394	293602
Ἀνωτ. Ἐκπαίδ.			
Ἀριθμ. φοιτητῶν	28302	35432	53305

Οἱ πτυχιοῦχοι Ἀνωτάτων Σχολῶν κατὰ τὴν ἀπογραφή τοῦ 1961 ἦσαν 49.465 ἄνδρες καὶ 28.080 γυναῖκες, ἐνῶ ἡ ἀπογραφή τοῦ 1971 θὰ πρέπει νὰ δώσῃ σημαντικὰ μεγαλύτερο ἀριθμὸ πτυχιούχων.

Ἐνδιαφέρον ἐξ ἄλλου παρουσιάζει ἡ μείωση τοῦ ποσοστοῦ τῶν ἀγγραμμάτων ἡλικίας ἄνω τῶν 10 ἐτῶν. Τὸ 1928 ἦταν 42%, τὸ 1951 24% καὶ τὸ 1960 μόνο 18%.

Στις προηγούμενες σελίδες είδαμε πώς ήδη οι πρώτες μετά τον Ώθωνα Κυρβερνήσεις άπασχολήθηκαν με θέματα κοινωνικής πολιτικής και πώς ή άσφάλις και ή προστασία της έργατικής τάξεως βρισκόταν σε ίκανοποιητικό επίπεδο στην άμέσως πρò του πολέμου έποχή.

Μετά τον πόλεμο όμως, και ιδιαίτερα μετά το 1954, οι βελτιώσεις στην επέκταση της συνταξιοδότησεως, της προστασίας της υγείας και της περιθάλψεως γενικώτερα, ήταν πολυ σημαντικές. Μέχρι το 1954 οι δαπάνες κοινωνικής πολιτικής ήταν το 6,5% περίπου του έθνικοϋ εισοδήματος, άπο το 1955 όμως άρχισε κλιμακωτή αύξηση για να φθάσουν οι σχετικές πιστώσεις το 1963 στο 8,5% και να σημειωθή σε άπόλυτους αριθμούς μεταξύ του 1954 και 1963, αύξηση των πιστώσεων κοινωνικής πολιτικής κατά 290%.

Τα Ταμεία που δέν ήταν σε θέση να άνταποκριθουν στις ύποχρεώσεις τους συγχωνεύτηκαν στο Ι.Κ.Α. που έξυγιάνθηκε οίκονομικώς. Ή κατάσταση του Ι.Κ.Α. το 1955 ήταν άπελπιστική. Με τα μέτρα που έλαβε τότε το κράτος επήλθε ή οίκονομική του έξυγίανση και μετά 4 χρόνια κατώρθωσε να αύξήση τα έξοδά του, ώστε να παρουσιάση πλεόνασμα, ένω οι άσφαλισμένοι άπο 560.000 αύξήθηκαν σε 680.000. Μέσα σε 8 χρόνια, άπο το 1955 μέχρι το 1963, ο αριθμός των συνταξιούχων του Ι.Κ.Α. διπλασιάσθηκε, ένω οι συντάξεις που παρείχε αύξήθηκαν κατά 50%, με σύνολο έτήσιας δαπάνης του κλάδου συντάξεων πάνω άπο ένα δισεκατομμύριο δραχμές.

Τὸ σπουδαιότερο ὅμως ἐπίτευγμα ἦταν ἡ ἱδρυση μὲ τὸ Ν.Δ. 4169/1960 τοῦ Ὁργανισμοῦ Γεωργικῶν Ἀσφαλίσεων (Ο.Γ.Α.) μὲ τρεῖς κλάδους ἀσφαλίσεως: Τὸν κλάδο ἀσθενείας, τὸν κλάδο ἀσφαλίσεως τῆς παραγωγῆς ἀπὸ χαλάζι καὶ παγετὸ καὶ τέλος τὸν κλάδο γήρατος (συντάξεως) στοὺς ἀγρότες ποὺ εἶχαν ὑπερβῇ τὸ 65ο ἔτος.

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα, ποὺ ὁ μισὸς πληθυσμὸς τῆς ἀσχολεῖται μὲ τὴν γεωργία, τὸ μέτρο ἦταν ἐπαναστατικό. Χαρακτηριστικὸ τῆς σημασίας του εἶναι ὅτι τὸ 1966 ὁ Ο.Γ.Α. ἔδωσε συντάξεις σὲ 372. 544 ἄτομα, ἐνῶ ὁ ἀριθμὸς τῶν συνταξιούχων τοῦ Ι.Κ.Α. ἦταν τὸν ἴδιο χρόνο 171.910 ἄτομα.

Μὲ τὴν ἱδρυση τοῦ Ο.Γ.Α. γενικεύθηκε ἡ κοινωνικὴ ἀσφάλιση στὴν Ἑλλάδα, ἀφοῦ ὅλοι οἱ ἐργαζόμενοι εἶχαν ἐξασφαλίσει μιὰ μηνιαία πρόσοδο μετὰ τὴν ἀποχώρησή τους ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία. Ἀπέμενε νὰ βελτιωθοῦν οἱ ἀνεπαρκεῖς συντάξεις, μὲ τὴν ραγδαία ὅμως αὐξηση τοῦ ἐθνικοῦ μας εἰσοδήματος, ἦταν βέβαιον ὅτι καὶ τὸ αἶτημα αὐτὸ τῶν ἐργαζομένων θὰ εὑρίσκετο στὸ ἄμεσο μέλλον τῇ δίκαιῃ λύσει του.

Στὴν περίοδο ποὺ ἐξετάζουμε, ἐξαιρετικὰ ἦταν τὰ ἐπιτεύγματα στὸν τομέα τῆς δημοσίας ὑγιεινῆς.

Χάρη στις προσπάθειες τῶν ὑπηρεσιῶν ποὺ ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν ὑγεία καὶ τὴν συνεργασία τῶν ἱατρικῶν Σχολῶν, ξερριζώθηκαν σχεδὸν τελειωτικὰ ἡ ἐλονοσία καὶ ἡ πολιομυελίτις. Μὲ τὴν κατασκευὴ ἔργων σὲ 25.000 περίπου οἰκισμούς, γιὰ τὴν παροχὴ ποσίμου ὕδατος, ἔλειψε ὁ τῦφος καὶ μὲ τὸ προληπτικὸ ἀντιφυματικὸ ἐμβόλιο, ποὺ προέβλεψε ὁ νόμος 3941)59, καταπολεμήθηκε ἡ φυματίωση.

Ένα εὐρὺ οἰκοδομικὸ πρόγραμμα ἐξασφάλισε μέσα σὲ λίγα χρόνια νέα νοσοκομεῖα στὶς ἐπαρχίες, ἐνῶ τὰ νοσοκομεῖα τῶν μεγάλων πόλεων ἐξωπλίσθησαν μὲ σύγχρονα ἐπιστημονικὰ μέσα καὶ αὖξισαν τὸν ἀριθμὸ τῶν κλινῶν τους. Πλῆθος ξένων ἐπιστημόνων ἄρχισαν νὰ ἐπισκέπτονται τὴ χώρα μας γιὰ νὰ παρακολουθήσουν τὶς ἔρευνες στὰ νοσηλευτικά μας συγκροτήματα, ἑκατοντάδες ξένοι φοιτηταὶ τῆς ἱατρικῆς ἔκαναν τὴν ἄσκησή τους στὴν Ἑλλάδα καὶ πολλοὶ ἑλληνες γιατροὶ ἐκλήθησαν στὸ ἐξωτερικὸ γιὰ νὰ συμμετάσχουν σὲ διεθνεῖς ἐπιστημονικὲς συζητήσεις.

Στὴν ὕπαιθρο ἰδρύθηκαν 1200 ἀγροτικὰ καὶ κοινοτικὰ ἱατρεῖα καὶ γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθῇ ἡ ἔλλειψη νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ, λειτούργησαν 10 νέες σχολὲς Νοσοκόμων καὶ μία Σχολὴ Φυσιοθεραπείας.

Ὅσα ἔγιναν μετὰ τὸ 1954 στὴν Ἑλλάδα, ἔγιναν χωρὶς Ἀμερικανικὴ βοήθεια (ποὺ εἶχε περιορισθῇ πιά μόνον στὴν χορήγηση πολεμικοῦ ὕλικου γιὰ τὶς ἔνοπλες δυνάμεις μας), μὲ ἐγχώριους πόρους καὶ μὲ πολὺ περιορισμένη προσφυγὴ στὸν δανεισμὸ.

Καὶ δὲν ἔγιναν μόνον ὅσα περιληπτικὰ περιγράψαμε στὶς προηγούμενες σελίδες. Κτίσθηκαν ἀκόμη 100.000 κατοικίες (85.000 στὴν ὕπαιθρο) μὲ καταβολὴ ἀπὸ τὸν κρατικὸ προϋπολογισμό τεσσάρων δισεκατομμυρίων. Ἐγινε ἡ ἀνοικοδόμησις τῆς Ζακύνθου καὶ τῆς Κεφαλληνίας, τοῦ Βόλου τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Θήρας ποὺ εἶχαν ἐντελῶς σχεδὸν καταστραφῇ ἀπὸ τοὺς σεισμοὺς καὶ γιὰ τὴν ὁποία τὸ κράτος διέθεσε πιστώσεις 3.300.000.000. Συστήθηκε ἡ ἀνεξάρτητη οἰκονομικὰ Γενικὴ Γραμματεία

Ἀθλητισμοῦ, πού ἔδωσε νέα ὥθηση στὸν ἐλληνικὸ ἀθλητισμό. Ἔγιναν 100.000 μικρὰ ἔργα ὑδρεύσεως, ἐγγειοβελτιωτικὰ καὶ ὁδοποιῖας στοὺς νομοὺς τῆς ὑπαίθρου. Μὲ τὴν ψήφιση εἰδικοῦ νόμου χρηματοδοτήθηκαν, γιὰ πρώτη φορὰ ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν προϋπολογισμό, οἱ Δήμοι καὶ οἱ μεγάλες Κοινότητες καὶ ἀνταποκρίθηκαν ἔτσι στὶς ἀνάγκες τους. Στὴν Ἀθήνα καὶ τὴν Θεσσαλονίκη, τὸ Ὑπουργεῖο Δημοσίων ἔργων ἐδαπάνησε τεράστια ποσὰ γιὰ τὴν ὑδρευση ἀπὸ τὴν Ὑλίκη, πού ἔλυσε τὸ πρόβλημα τῆς ὑδρεύσεως τῶν Ἀθηνῶν γιὰ 20 χρόνια καὶ γιὰ τὴν ἀποχέτευση καὶ τὴν διάνοιξη νέων ἀρτηριῶν μὲ τὶς ὁποῖες ἀντιμετωπίσθηκε τὸ κυκλοφοριακὸ πρόβλημα τῶν δύο μεγαλουπόλεων.

Δὲν θέλησαν οἱ Κυβερνήσεις τῆς ἐποχῆς νὰ καταςκευάσουν τὰ ἔργα μὲ δάνεια καὶ νὰ ἐξυπηρετήσουν τὸ παρὸν εἰς βάρος τῶν μελλοντικῶν γενεῶν. Τὰ δάνεια, πού συνῆψαν τότε οἱ Κυβερνήσεις, ἦταν μικρὰ καὶ χρησιμοποιοῦντο ὅλα σὲ παραγωγικοὺς σκοποὺς, ὥστε νὰ μὴν παρουσιάζῃ δυσκολίες ἢ ἐξυπηρετήσῃ τους. Στὸ τέλος τοῦ 1966 τὸ Δημόσιο χρέος μας ἦταν 32.074 ἑκατομμύρια δρχ. καὶ ἀπὸ τὸ ποσὸν αὐτὸ μόνον τὸ 1)3 σὲ συνάλλαγμα. Ἀντιπροσώπευε συνεπῶς τὸ σύνολο τοῦ χρέους τὸ 18,5% τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, ποσοστὸ χαμηλό, πού ἐπέτρεπε στὴν ἐθνικὴ μας οἰκονομία νὰ ἐξακολουθήσῃ χωρὶς κίνδυνο τὴν ἀνοδικὴ πορεία της. Ἐξ ἄλλου οἱ ἐμπορικὲς πιστώσεις, πού ἐπειδὴ εἶναι βραχυπρόθεσμες μπορεῖ νὰ δημιουργήσουν δυσκολίες στὴν οἰκονομία καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο πρέπει νὰ παρακολουθοῦνται μὲ προσοχή, ἦταν τὸ 1966 στὰ 285 ἐκ.

δολλάρια, σὲ ὕψος δηλαδὴ ποὺ δὲν προκαλοῦσε ἀνησυχίες. Ἡ σύγκριση μὲ ἄλλες χῶρες καταδεικνύει τὴν εὐνοϊκὴ θέσιν τῆς Ἑλλάδος.

Ἀναλογία Δημοσίου χρέους μὲ ἐθνικὸ εἰσόδημα

	<i>Χρόνια</i>	<i>Ἐπὶ %</i>
Ἑνωμένο Βασίλειο	1965	107,6
Βέλγιο	1965	73,5
Η.Π.Α.	1966	52,5
Ὁλλανδία	1966	37,4
Ἰνδία	1964	41,9
Νορβηγία	1965	30,3
Γαλλία	1965	24,5
Ἰταλία	1965	24,5
Ἰσπανία	1964	16,6
Ἑλλάς	1966	18,5
Πορτογαλία	1964	22,5
Τουρκία	1965	32,7
Αὐστρία	1966	15
Δ. Γερμανία	1965	17,9
Μεξικὸ	1964	7,5

X

Τὰ ἐπιτεύγματα ὅμως αὐτὰ δὲν ἦταν ἀρκετά. Ἐπρεπε ἡ ἐκβιομηχάνιση νὰ ἐπεκταθῇ γιὰ νὰ μπορέσῃ ἡ βιομηχανία νὰ ἀπορροφήσῃ τὸ μισὸ τοῦλάχιστον ἐργατικὸ δυναμικὸ τῆς γεωργίας ποὺ ὑποαπασχολεῖτο. Καὶ ἔπρεπε ἡ ἵδρυση τῶν νέων βιομηχανιῶν νὰ γίνῃ στὴν ἐπαρχία, μακριὰ ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὴν περιφέρειαν τῆς πρωτεύουσας ὥστε

νὰ σταματήση ἡ κάθοδος τοῦ πληθυσμοῦ στίς δύο μεγάλες πόλεις καὶ ἡ ἀπογύμνωση τῆς ἐπαρχίας ἀπὸ τοὺς κατοίκους της. Ἐπρεπε λοιπὸν ἡ ἑλληνικὴ βιομηχανία νὰ ἀποκτήσῃ πελάτες στὸ ἐξωτερικόν, χωρὶς νὰ ἐμποδίζεται ἀπὸ δασμοὺς στοὺς τόπους καταναλώσεως καὶ ταυτόχρονα νὰ προστατευθῇ γιὰ μερικὰ χρόνια, μέχρι νὰ ἀνδρωθῇ καὶ νὰ μπορέσῃ νὰ ἀνταπεξέλθῃ στὸν συναγωνισμό τῶν ξένων ἐπιχειρήσεων. Οἱ στόχοι αὗτοί θὰ μποροῦσαν νὰ πραγματοποιηθοῦν ἂν ἡ χώρα μας συνεδέετο μὲ τὶς χῶρες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς (Βέλγιο, Γαλλία, Δυτ. Γερμανία, Ἰταλία, Ὀλλανδία καὶ Λουξεμβούργο) καὶ ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς συνδέσεως ἐφαρμοζόταν πρὸς ὄφελός μας ἓνα ἰδιαίτερο δασμολογικὸ καθεστῶς.

Βασικοὶ σκοποὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς (Ε.Ο.Κ.) εἶναι ἡ ἐπιτάχυνση τῆς ἀνόδου τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν λαῶν της καὶ ἡ δημιουργία οἰκονομικῆς ἐνώσεως μεταξὺ τῶν κρατῶν μελῶν της, καθὼς καὶ ἄλλων κρατῶν τῆς Εὐρώπης, πὺ ἐχουν τὰ ἴδια μὲ τὰ κράτη τῆς Ε.Ο.Κ. ἰδανικὰ καὶ ἐφαρμόζουν φιλελεύθερο οἰκονομικὸ σύστημα. Οἱ σκοποὶ αὗτοί τῆς Ε.Ο.Κ. πραγματοποιοῦνται μὲ τὴν τελωνειακὴ ἔνωση καὶ τὴν ἐφαρμογὴ μιᾶς κοινῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς.

Μετὰ ἀπὸ συζητήσεις καὶ διαπραγματεύσεις πὺ κράτησαν 2 χρόνια, πραγματοποιήθηκε στίς 9 Ἰουλίου 1961 μὲ τὴν ὑπογραφή τῆς Συμφωνίας τῶν Ἀθηνῶν ἡ σύνδεσή μας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. καὶ ἄρχισε ἡ ἐφαρμογὴ τῆς συμφωνίας τὴν 1η Νοεμβρίου 1962, ἀφοῦ τὸν Φεβρουάριο τοῦ ἰδίου χρό-

νου είχε επικυρωθῇ ἀπὸ τῆ Βουλῆ τῶν Ἑλλήνων.

Μὲ τὴ σύνδεσή μας α) ἀποκτοῦσε ἡ βιομηχανία καὶ ἡ γεωργία καθὼς καὶ τὰ προϊόντα τῆς ἑλληνικῆς βιοτεχνίας μία ἀγορὰ 160 ἐκ. ἀτόμων. β) Οἱ χῶρες τῆς Ε.Ο.Κ. θὰ καταργοῦσαν μέσα σὲ 7 χρόνια ἐντελῶς τοὺς δασμοὺς στὰ εἰσαγόμενα στὴν περιοχὴ τοὺς ἑλληνικὰ προϊόντα, ἐνῶ ἀμέσως μὲ τὴν ἔναρξη τῆς ἐφαρμογῆς τῆς συνδέσεως ὑποβίβασαν τοὺς δασμοὺς κατὰ 50% στὰ βιομηχανικὰ καὶ κατὰ 35% γιὰ τὰ ἑλληνικὰ γεωργικὰ προϊόντα. γ) Ἡ μείωση τῶν προστατευτικῶν γιὰ τὴν ἑλληνικὴ βιομηχανία δασμῶν εἶναι μόνο 5% γιὰ τὰ πρῶτα χρόνια καὶ προβλέπεται μιὰ μεταβατικὴ περίοδος ἀπὸ 12 - 22 χρόνια γιὰ τὴν πλήρη δασμολογικὴ μας ἐξομοίωση μὲ τὸ καθεστῶς τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Ὁ ὅρος αὐτὸς ἐπιτρέπει στὴν ἑλληνικὴ βιομηχανία μέσα στὰ 22 αὐτὰ χρόνια νὰ ἐπιτύχῃ τὴν αὐξηση τῆς παραγωγικότητος καὶ νὰ μπορέσῃ ἄφοβα τὸ 1983 νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὶς ὁμοειδεῖς ξένες ἐπιχειρήσεις. Τέλος δ) γιὰ νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ οἰκονομία μας ἡ Τράπεζα Εὐρωπαϊκῶν Ἐπενδύσεων ἀνελάμβανε νὰ μᾶς χορηγήσῃ τὰ πρῶτα 5 χρόνια δάνεια 125 ἐκ. δολλαρίων καὶ βάσιμα μπορούσαμε νὰ ἀποβλέπουμε σὲ αὐξηση τῆς ἐνισχύσεως αὐτῆς στὸ μέλλον.

Ἡ σύνδεσή μας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. ἀποτελοῦσε ἀναγνώριση τῆς οἰκονομικῆς σταθερότητος καὶ τῆς ἀναπτύξεως πὺρ εἶχε ἐπιτύχει ἡ Ἑλλάς καὶ μᾶς ἐπέτρεπε ν' ἀτενίζουμε μὲ αἰσιοδοξία τὸ μέλλον. Ἡ ἐκτίμηση τῶν ξένων πρὸς τὴν κατάστασι τῆς οἰκονομίας μας ἦταν τόση ὥστε, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τοὺς

δύο πίνακες που παραθέτουμε, οί παραχωρήσεις που έγιναν στην Ελλάδα με την συμφωνία των Αθηνών δεν έγιναν ούτε στην Τουρκία, ούτε στο Μαρόκο, την Τυνησία, το Ισραήλ ή την Ισπανία :

Ι. Βιομηχανικός τομεύς

	<i>Ελλάς</i>	<i>Τουρκία</i>	<i>Μαρόκο Τυνησία</i>	<i>Ισπανία</i>	<i>Ισραήλ</i>
α. Ποσοστό γενικής μειώσεως των δασμών	100%	100%	100%	60% (Με 70% από 1-1-74)	50%
β. Προϊόντα με μικρότερη μείωση δασμών	—	Τάπητες μηχανής (58.ΟΙΑ)=25%. Νήματα και υφάσματα εκ βάμβακος (55.05 και 55.09) εκτός της ποσοστώσεως=25%. Αγροτικά τινα προϊόντα μετά βιομηχ. επεξεργασίας=75% (Άρθρ. 14 παρ. 6 του Πρωτ.)	—	Προϊόντα άρθρ.5 Παραρτ. Ι της συμφωνίας=40%	Προϊόντα άρθρ. 8 παραρτ. Ι της συμφωνίας=28%—34%
γ. Προϊόντα εξαιρούμενα του καθεστώτος της συμφωνίας	—	Αγροτικά βιομ. πλὴν των ὡς ἄνω (β)	Φελὸς καὶ εἶδη ἐκ φελλοῦ	Αγροτ. βιομηχ. (κατ. Α τοῦ παρ. Ι τῆς συμφωνίας) Προϊόντα καταλόγου Β τοῦ παρ. Ι	Αγροτ. βιομηχ. (κατ. Α τοῦ παρ. Ι τῆς συμφωνίας) Προϊόντα καταλ. Β τοῦ Παρ.Ι
δ. Προϊόντα ὑπὸ δασμολογικῆ ποσόστωσης	—	Νήματα ἐκ βάμβακος (55.05) 300 τόννοι πρὸς 75% Ὑφάσματα ἐκ βάμβακος (55.09) 1000 τόννοι πρὸς 75% Προϊόντα διϋλιστ. πετρελαίου 200 χιλ. τόννοι πρὸς 100%	—	Ὑφάσματα ἐκ βάμβακος 1800 τόννοι Προϊόντα διϋλιστ. πετρελαίου 1.200 χιλ. τόννοι	Ὑφάσματα ἐκ βάμβακος 300 τόννοι

II. Ἀγροτικὸς τομεὺς

	Ἑλλάς	Τουγκία	Μαρόκκον	Τυνησία	Ἰσπανία	Ἰσραήλ
Πορτοκάλια	100 %	40 %	80 %	80 %	40 %	40 %
Μανδάρinia	100 %	50 %	80 %	80 %	40 %	40 %
Λεμόνια	100 %	50 %	80 %	80 %	40 %	40 %
Grape Fruit	100 %	—	—	—	—	40 %
Ἐλαιόλαδο	Εἰσφορὰ βάσει τιμῶν ἑσωτερικοῦ	Εἰσφορὰ μειω- μένη κατὰ 4,5 δολ. τὰ 100 Kg	Εἰσφορὰ μειω- μένη κατὰ 5 δολ. τὰ 100 Kg	Εἰσφορὰ μειω- μένη κατὰ 5 δολ. τὰ 100 Kg	Εἰσφορὰ μειω- μένη κατὰ 4 δολ. τὰ 100 Kg	—
Καπνὸς	100 %	100 %	—	—	—	—
Οἶνος	Πρωτόκολλο ἀριθ. 14	Θὰ ρυθμισθῇ ἀπὸ Συμβουλ. Συνδέσεως	—	—	Θὰ ρυθμισθῇ προσεχῶς	—
Σταφίδες	100 %	100 %	—	—	100% διὰ 1.700 τόνους	—
Σῖκα ξερὰ	100 %	70 %	—	—	30 % διὰ 200 τόνους	—
Φουντούκια	100 %	37,5 %	—	—	—	—
Κονσέρβαι ὀ- πωρῶν - λαχα- νικῶν	100 %	50 %	50 % γενικῶς καὶ 100 % διὰ κονσέρβες ἐ- λαιῶν καὶ κα- πάρεως	—	50 %	40% διὰ Grape Fruit

Μέχρι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη θεωροῦσαν οἱ Εὐρωπαῖοι τὴν Ἑλλάδα χώρα καθυστερημένη, ἐνῶ τώρα ἀναγνώριζαν τὴν πρόοδό της καὶ μᾶς καλοῦσαν νὰ συνεργασθοῦμε μαζί τους ὡς ἰσότιμοι. Καὶ τὸ σπουδαιότερο, θὰ μπορούσαμε, ἂν ἐξακουλουθούσαμε νὰ πολιτευώμαστε πάνω στὴν ἴδια γραμμὴ, νὰ ἐνισχυθοῦμε γιὰ νὰ ἀπαλλάξουμε τὸν γεωργικὸ πληθυσμὸ στὴν ὑπαιθρο ἀπὸ τοὺς μόνιμους ἐφιάλτες του : τὴν ὑποαπασχόληση καὶ τὴν ἀνάγκη νὰ μεταναστεύσει γιὰ νὰ ἐπιζήση. Μὲ τὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυση τῆς Ε.Ο.Κ. καὶ τὴν τεράστια ἀγορὰ τῶν 160 ἑκατομμυρίων ἀτόμων θὰ μπορούσαν νὰ ἰδρυθοῦν νέες βιομηχανίες καὶ ἄλλα πολυδάπανα ἔργα στὴν ἐπαρχία καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ θὰ ἀνακόπταμε τὴν φυγὴ τοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ τὴν Ἥπειρο, τὶς Κυκλάδες, τὰ Ἰόνια, τὴν Πελοπόννησο, τὴν Δωδεκάνησο καὶ τὴν Θράκη.

* * *

Ἡ πρόοδος σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ γενικώτερα στὴν ἐσωτερικὴ πολιτικὴ, δημιούργησε μιὰ νέα Ἑλλάδα. Ἦταν ὀφθαλμοφανὴς ἡ διαφορὰ στὸ τέλος τοῦ 1966, ὄχι σὲ σύγκριση μὲ τὴν κατεστραμμένη ἀπὸ τὸν πόλεμο καὶ τὴν κατοχὴ Ἑλλάδα τοῦ 1945, ἀλλὰ σὲ σύγκριση μὲ τὴν πρὶν ἀπὸ μιὰ 10ετία ἐποχὴ. Ἡ γεωργία εἶχε ἐξελιχθῇ, εἴχαμε ἀποκτήσει βαρεῖα βιομηχανία. Τὸ βιοτικό μας ἐπίπεδο εἶχε τριπλασιασθῇ σὲ σύγκριση μὲ τὴν προπολεμικὴ ἐποχὴ, νέοι δρόμοι, λιμένες, ἀεροδρόμια, τεχνικὰ ἔργα, πελώριες νέες οἰκοδομές, χιλιάδες ἰδιωτικὰ αὐτοκίνητα, φωτισμένες καὶ κατὰ-

μεστες προθήκες στὰ μαγαζιά, καλοντυμένοι ἄνθρωποι στὶς πόλεις καὶ στὴν ὕπαιθρο, στάδια καὶ κολυμβητήρια, νέα θέατρα καὶ κινηματογράφοι καὶ πλούσια πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κίνηση, νέες ἀνώτατες σχολὲς στὴν Ἀθήνα, τὴν Θεσσαλονίκη τὴν Πάτρα καὶ τὰ Ἰωάννινα. Οἱ μισθοὶ καὶ τὰ ἡμερομίσθια εἶχαν βελτιωθῇ, ὁ τιμάρθμος ἦταν ὁ χαμηλότερος τῆς Εὐρώπης, οἱ συντάξεις εἶχαν ἐπεκταθῇ στοὺς ἀγρότες καὶ ἡ πενία, ποὺ ἦταν ἄλλοτε μόνιμα ἐγκατεστημένη στὸν τόπο μας, εἶχε σχεδὸν ἐξαλειφθῇ. Ἡ Ἑλλάδα εἶχε παύσει νὰ καταλέγεται στὴν κατηγορία τῶν ὑποανάπτυκτων καὶ παρουσίαζε ἐκδηλα τὰ συμπτώματα τῆς ἀναπτύξεως σὲ ὅλους τοὺς δείκτες τοῦ πολιτισμοῦ.

Καὶ τὸ σπουδαῖο εἶναι, ὅτι καὶ οἱ δικοὶ μας καὶ οἱ ξένοι εἰδικοὶ ποὺ ἀσχολήθηκαν τότε μὲ τὰ οἰκονομικά μας προβλήματα, διαπίστωναν πὼς τὸ φαινόμενο τῆς ἀνθήσεως δὲν ἦταν προσωρινό, ἀλλὰ διαρκείας, καὶ ὅτι μὲ τὶς προϋποθέσεις ποὺ εἶχαμε τότε δημιουργήσει θὰ ἐπιταχυνόταν (καὶ κυρίως μετὰ τὸ 1967) ὁ ρυθμὸς ἀνόδου τῆς οἰκονομίας. Καὶ δὲν εἶχαν ἄδικο ὅσοι ὑποστήριζαν τὴν θέση αὐτή. Ἀπόδειξη, γιὰ νὰ πάρουμε ἓνα μόνον στοιχεῖο ποὺ εἶναι ὅμως πολὺ χαρακτηριστικό, ὅτι μετὰ τοῦ 1966 καὶ τοῦ 1970 οἱ ἐξαγωγές μας αὐξήθηκαν κατὰ 209 ἐκ. δολλάρια. Ἡ αὐξηση, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τοὺς πίνακες ποὺ παραθέτουμε, ὀφείλεται κατὰ κύριο λόγο σὲ βιομηχανικὰ προϊόντα νέων ἐργοστασίων ποὺ ἰδρύθηκαν μέχρι τοῦ 1963 καθὼς καὶ στὴν σύνδεσή μας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. Εἰς τοὺς πίνακες δίδονται οἱ

ἐξαγωγές των ἐτῶν 1960, 1966 καὶ 1970, σὲ ἑκατομύρια δολλάρια :

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Α

Σύνολο ἐξαγωγῶν	1960	1966	1970
Βιομηχανικά	7,8	56,6	226,6
Ὅρυκτά - μεταλλεύματα	18	27	45,9
Νωπὰ φρούτα	10,6	23,8	38,1
Οἶνοι - ποτὰ	2,2	6,8	21,1
Ἐληές - ἐλαιόλαδ	11,3	11,3	15,3
Καπνὸς	72,4	120,1	101,9
Λοιπὰ (ἀγροτικά)	86,3	157,9	163,3
Σύνολο	208,6	403,5	612,2

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Β

Ἐξαγωγές βιομηχανικῶν προϊόντων

	1966	1970	Αξησεις
Σιδηρονικέλιο (ΛΑΡΚΟ)	0	45,1	45,1
Ἀλουμίνιο	7,4	43,3	35,9
Ἄλλα μέταλλα	7,8	28,9	21,1
Ἀντικροτικά (αἰθὺλ)	—	12,2	12,2
Ἄλλα χημικά φαρμακευτικά (ESSO - - Λιπάσματα)	2,1	14,4	12,3
Σύνολο	17,3	143,9	126,6

Μεταξύ τοῦ 1966 καὶ τοῦ 1970 οἱ ἐξαγωγὲς βιομηχανικῶν προϊόντων αὐξήθηκαν κατὰ 170 ἑκατ. δολλάρια. Τὸ 75% αὐτῆς τῆς αὐξήσεως ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸν πίνακα Β, ὀφείλεται στὶς μεγάλες ἐπενδύσεις πὺ ἐγίναν μέχρι τοῦ 1963.

Σύνολο Ἑλληνικῶν Ἐξαγωγῶν εἰς ἑκατομμύρια δολλάρια

1954	161
1955	206,5
1956	209,6
1957	222,8
1958	242,8
1959	212,5
1960	208,6
1961	234,3
1962	242,6
1963*	295,9
1964	308,4
1965	330,9
1966	403,5
1967	452,6
1968	464,9
1969	530,3
1970	612,2

*Τὴν 1ην Νοεμβρίου 1962 ἄρχισε ἡ ἐφαρμογὴ τῆς Συμφωνίας τῶν Ἀθηνῶν Συνδέσεως Ἑλλάδος - Ε.Ο.Κ.

XI

Τὰ ἐξαίρετα ἀποτελέσματα καὶ στὸ ἐθνικὸ θέμα καὶ στὸν ἐσωτερικὸ τομέα, χαρακτηρίζουν μόνα τους

τὴν ἀπόδοσιν τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν καὶ τοὺς κατατάσσουσιν σὲ ξεχωριστὴ θέσιν γιὰ τὶς ἐπιδόσεις τους. Θὰ πρέπει ὅμως ἀκόμη νὰ ἐξετάσουμε τὴν ποιότητα τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς μέσα σ' αὐτὰ τὰ 150 χρόνια, τὸ ἥθος καὶ τὶς ψυχικὲς ἀρετὲς, καθὼς καὶ τὴ συμπεριφορὰ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν σχετικὰ μὲ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ δημοσίου βίου τῆς χώρας.

Ἐξ ἀρχῆς θὰ πρέπει νὰ σημειώσουμε, ὅτι ἐνῶ ὑπῆρχαν ἐπαγγέλματα πολὺ ἀποδοτικώτερα καὶ δρόμοι ποὺ ἐπέτρεπαν νὰ ἀναδειχθῇ κανεὶς εὐκολώτερα καὶ ἀσφαλέστερα, ἢ πολιτικὴ ἔθελξε ἀπὸ τὶς πρῶτες ἡμέρες τῆς ιδρύσεως τοῦ νέου κράτους τοὺς ἐκλεκτώτερους Ἑλλήνες πολῖτες. Καὶ οἱ ἐκλεκτοὶ αὐτοὶ πολῖτες ποὺ διάλεξαν τὴν πολιτικὴ γιὰ νὰ σταδιοδρομήσουν, καὶ ἀδιαφόρησαν γιὰ τὰ ἐπαγγέλματα ὅπου θὰ μπορούσαν εὐκόλα νὰ ἀναδειχθοῦν καὶ νὰ πλουτίσουν, ἀφοσιώθηκαν στὸ καθῆκον μὲ ὅλη τὴ δύναμιν τῆς ψυχῆς τους καὶ τερμάτισαν τὴ σταδιοδρομίαν τους φτωχότεροι ἀπ' ὅτι ἦταν ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ ἀναμίχθηκαν στὰ κοινά.

Ἐγνώριζαν ὅλοι, πῶς μόνον ἱκανοποίηση τοῦ πολιτικοῦ εἶναι οἱ ἐλάχιστες στιγμὲς εὐγνωμοσύνης τῶν συμπολιτῶν του καὶ ὅτι κατὰ τὰ ἄλλα ἡ ζωὴ του εἶναι μία ἀδιάκοπη πάλη, μία συνεχὴς ἀγωνία. Ἦταν ὅμως ἡ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν πατρίδα καὶ ἡ ἀγάπη στοὺς συμπολίτες τόσο μεγάλη, ὥστε οἱ μικρὲς ἱκανοποιήσεις ἦταν ἀρκετὲς γιὰ νὰ τοὺς κάνουν νὰ ξεχάσουν ὅλες τὶς ταλαιπωρίες καὶ τὶς δυσκολίες ποὺ συνεχῶς ἀντιμετωπίζει ὁ πολιτικὸς καὶ κυρίως ἐκεῖνος ποὺ πολιτεύεται στὴν φτωχὴ Ἑλλάδα μὲ τὸ ἐνδοξο παρελθόν.

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς πλούσιας σὲ περιπέτειες πολιτικῆς μας ζωῆς, πολλοὶ ἦταν οἱ ἐξαίρετοι πολιτικοὶ ἄνδρες ποὺ διακρίθηκαν γιὰ τὴν ἀνώτερη πολιτικὴ τους σκέψη, τὴν ρητορικὴ τους δεινότητα, τὴν γενναιότητα, τὸ ἀκέραιο ἦθος, τὴν ἐπιστημονικὴ τους κατάρτιση καὶ τὴν ἐν γένει πολιτικὴ τους δράση. Κατέλαβαν στὴν ἱστορία τῆς νεώτερης Ἑλλάδας ἐξέχουσα τιμητικὴ θέση ἄνδρες ὅπως ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς, ὁ Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος, ὁ Ἐπαμεινώνδας Δεληγιώργης, ὁ Θρασύβουλος Ζαῖμης, ὁ Γεώργιος Θεοτόκης, ὁ Δημήτριος Γούναρης, ὁ Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης, ὁ Νικόλαος Στράτος, ὁ Ἐμμανουὴλ Ρέπουλης, ὁ Ἀλέξανδρος Παπαναστασίου, ὁ Γεώργιος Καφαντάρης, ὁ Παναγῆς Τσαλδάρης ὁ Θεμιστοκλῆς Σοφούλης καὶ ἄλλοι. Καὶ οἱ πολὺ μεγάλοι ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, ὁ Χαρίλαος Τρικούπης καὶ ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, διακρίθηκαν καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀναγνωρίστηκαν ἀπὸ τοὺς ξένους συναδέλφους τους ὡς κορυφαῖοι μεταξὺ τῶν πολιτικῶν τῆς ἐποχῆς τους.

Θὰ πρέπει ἐδῶ νὰ λεχθοῦν μερικὰ γιὰ τὸν Ἰωάννη Καποδίστρια, τὸν πρῦτανι τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν καὶ ἀρχηγὸ τῆς πρώτης ἐλληνικῆς κυβερνήσεως.

Στὸν Καποδίστρια ὀφείλεται τὸ ὅτι συνεχίσθηκε μέχρι τῆς τελικῆς νίκης ἡ ἐξαντλημένη ἐπανάσταση, διότι μὲ τίς ἐνέργειές του ἐπέτυχε τὴν ἀνασυγκρότηση τῶν πολεμικῶν δυνάμεων καὶ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Σ' αὐτὸν ὀφείλεται τὸ ὅτι ἡ λύση τῆς αὐτονομίας, ποὺ προέβλεψε ἡ συνθήκη τῶν Τριῶν Μεγάλων Δυνάμε-

ων τοῦ Ἰουλίου 1827, ἀντικαταστάθηκε μὲ τὸ πρωτόκολλο τοῦ Φεβρουαρίου 1830 μὲ τὸ ὁποῖο ἰδρύθηκε τὸ ἀνεξάρτητο Ἑλληνικὸ Κράτος.

Στὸν Κυβερνήτη τέλος ὀφείλεται ἡ νέα γραμμὴ τῶν συνόρων ποὺ περιέλαβε στὸ νέο κράτος καὶ τὴν περιφέρεια τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Τὸ ἔργο τοῦ Καποδίστρια στὸν ἐσωτερικὸ τομέα, ἂν καὶ ἡ δολοφονία του τὸν ἐμπόδισε νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ μεγαλόπνοα σχέδιά του, ἦταν ἐπίσης σπουδαῖο. Πρέπει ὅμως σ' αὐτὴ τὴν σύντομη ἐπισκόπηση νὰ ἐπισημανθῇ, ὅτι ἐργάσθηκε χωρὶς νὰ καταργήσῃ τίς πολιτικὲς καὶ ἀτομικὲς ἐλευθερίες τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Μετὰ τὴν ἄφιξή του στὴν Ἑλλάδα, τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1828, ἔκρινε πῶς ἦταν ἀπαραίτητη ἡ τροποποίηση τοῦ πολιτεύματος καὶ εἰσηγήθηκε καὶ πραγματοποιοῖσεν τὴν προσωρινὴ ἀναστολὴ τῆς πλήρους ἐφαρμογῆς τοῦ Συντάγματος τῆς Τροιζήνος. Ἐνήργησε ὅμως τὴν μεταβολὴ μὲ σεβασμὸ πρὸς τὴν συνταγματικὴ τάξιν, μὲ σύμπραξιν ὅλων τῶν πολιτειακῶν παραγόντων καὶ τῆς Βουλῆς, ποὺ αὐτοδιαλύθηκε, καὶ σχημάτισεν κυβέρνησιν στὴν ὁποίαν περιέλαβε ἐκπροσώπους ἀπὸ ὅλες τίς πολιτικὲς τάσεις. Ἐδήλωσε τότε ὅτι τὸ νέο κυβερνητικὸ σχῆμα ἔχει μεταβατικὸ μόνον χαρακτῆρα καὶ ἀνέλαβεν τὴν ὑποχρέωσιν μετὰ τρεῖς μῆνες νὰ συγκαλέσῃ Ἐθνικὴ Συνέλευσιν. Γιὰ σοβαροὺς λόγους ἀναγκάσθηκε νὰ ἀναβάλλῃ τὴν τήρησιν τῆς ὑποσχέσεώς του, ὥστε ὅμως ἀπὸ λίγους μῆνες, τὸν Ἰούλιο τοῦ 1829, συνεκάλεσεν τὴν συνέλευσιν ὅπου καὶ λογοδότησεν γιὰ τίς μέχρι τότε ἐνέργειάς του. Ἀπὸ τότε, μέχρι τὴν ἡμέραν τῆς δολοφονίας του, πολιτεύθηκε πάντοτε σύμ-

φωνα μετὰ τὰ ψηφίσματα καὶ τὶς ἀποφάσεις τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας.

Μὲ τὴν στάση τοῦ αὐτῆ ἀπόδειξε ὁ Καποδίστριας ὅτι ἐπίστευε πῶς τὰ πρωτεῖα τῆς ἐξουσίας ἀνήκουν στὸν Ἑλληνικὸ λαό, ποὺ ἐκφράζει τὶς θελήσεις τοῦ διὰ μέσου τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ποὺ ἐκλέγει ὁ ἴδιος ἐλεύθερα.

Πρέπει λοιπὸν νὰ εἴμαστε ἰδιαίτερα ὑπερήφανοι ποὺ ἤδη ἀπὸ τὶς πρώτες ὥρες τῆς Ἐλευθερίας, εἴχαμε πολιτικὸ ἡγέτη τοῦ ἀναστήματος τοῦ Καποδίστρια καὶ ποὺ διαδέχθηκαν τὸν πρώτο Κυβερνήτη στὰ ἐπόμενα 140 χρόνια τόσοι πολλοὶ ἄξιοι πολιτικοί.

Οἱ ἄνδρες αὐτοὶ καὶ ἄλλοι ποὺ εἶναι λιγώτερο γνωστοί, γιατί ἀκούστηκαν λιγώτερο, ἐδημιούργησαν τὰ πολιτεύματα καὶ διαμόρφωσαν τὸ δημόσιο βίον τῆς χώρας, ποὺ ἐξασφάλισε ἐλευθερία καὶ ἀξιοπρέπεια καὶ ἔδωσε στοὺς πολῖτες τὸ δικαίωμα ἀβίαστα νὰ ἐκφράζουν τὶς γνώμες τους καὶ τὶς προτιμήσεις τους καὶ νὰ ἀποφασίζουν οἱ ἴδιοι πῶς ἤθελαν νὰ κυβερνηθοῦν.

Ἀπὸ τὸ 1844 ἀπέκτησε ὁ Ἑλληνικὸς λαός, πρῶτος στὴν Εὐρώπῃ, τὸ καθολικὸ δικαίωμα τῆς ψήφου στὶς βουλευτικὰς ἐκλογάς. Καὶ τοῦ δόθηκε τὸ δικαίωμα αὐτὸ μολονότι οἱ περισσότεροι Ἕλληνες πολῖτες ἦταν ἀγράμματοι, ἐπειδὴ θεωρήθηκε ὅτι ἦταν πολιτικὰ ὥριμοι καὶ ἐξετέλεσαν τὸ καθῆκον τους αὐτὸ ἐπὶ 4 γενεάς. Τὸ ἴδιο Σύνταγμα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ δικαίωμα τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας, καθιέρωσε καὶ τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα καὶ τὶς προσωπικὰς ἐλευθερίες ποὺ εἶχαν προβλέψει τὰ συντάγματα τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1822, τοῦ 1823 καὶ τοῦ 1827.

Οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ὠδήγησαν τὸν λαὸ στὶς ἡρωϊκὲς τοῦ ἐξορμήσεις στοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους καὶ στοὺς δύο Παγκόσμιους πολέμους. Οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς πρόσφατης μεταπολεμικῆς περιόδου, συνεχιστὲς παλαιότερων παραδόσεων, ἔκριναν, στὰ πρῶτα δύσκολα χρόνια μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση, ὅτι ἡ θέση τῆς Ἑλλάδος ἦταν στὸ χῶρο τῆς Δύσεως καὶ τὴν ἐνέταξαν στὸ ΝΑΤΟ, τὸ Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης καὶ τὴν Κοινὴ Ἀγορά. Καὶ δὲν περιωρίστηκαν μόνον στὴν ὑπογραφή τῶν σχετικῶν συμφωνιῶν, ἀλλὰ μὲ συνέπεια καὶ σταθερότητα ἔμειναν πιστοὶ στὰ ἰδεώδη τῆς Δύσεως. Καὶ στὶς δύσκολες στιγμές, ὅταν τὸ ΝΑΤΟ μᾶς ἐπίκρανε καὶ ἀναρρωτιόταν ὁ λαὸς ἂν εἶναι σκόπιμο νὰ παραμένωμε πιστοὶ στὴν συμμαχία ἀφοῦ αὐτὴ μᾶς ἀγνοεῖ, οἱ πολιτικοὶ πάλι ἄσκησαν ὅλη τους τὴν ἐπιρροή καὶ ἔπεισαν τὴν ἐλληνικὴ κοινὴ γνώμη ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἡ θέση μας καὶ σ' αὐτὴ τους τὴν ἐπίδραση ὀφείλεται τὸ ὅτι οἱ πολῖτες συγκρατήθηκαν στὴν πολιτικὴ ποὺ ὁμόφωνα σχεδὸν εἶχεν ἀποδεχθῇ ὁ πολιτικός μας κόσμος.

XII

Καὶ ἡ συμπεριφορὰ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν στὴν καθημερινὴ πρακτικὴ πολιτικὴ ζωὴ καὶ τὰ ἤθη τοῦ πολιτικοῦ μας βίου ; Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἐβασίλευσε, ὅπως ἰσχυρίσθηκαν μερικοὶ ποὺ ἠθελήμενα ἢ ἄθελα ἀγνοοῦν τὴν ἱστορίαν μας, ἡ φανλότης, ἡ συναλλαγὴ καὶ τὸ ταπεινὸ συμφέρον ; Ἡ προσεκτικὴ ἐξέ-

ταση ἀποδεικνύει τὸ ὅτι στὴν πατρίδα μας, κυριάρχησε, ἀντίθετα πρὸς ὅσα λέγουν ὠρισμένοι, ἡ τιμιότης, ἡ εὐθύνη καὶ ὁ ἠθικὸς τόνος. Ὑπῆρξαν βέβαια καὶ ἐξαιρέσεις, ἀλλὰ καὶ αὐτὲς ἐπιβεβαιώνουν τὸν κανόνα.

Ἀκούσαμε λόγου χάριν πολλές φορές κατηγορίες γιὰ τὴν περίφημη «συναλλαγή» μεταξὺ βουλευτῶν καὶ ψηφοφόρων καὶ πράγματι καὶ ἐδῶ καὶ στὴν ἐπαρχία, ἓνας ἀριθμὸς ψηφοφόρων συνήθιζε νὰ καταφεύγῃ στὸν βουλευτὴ ἢ τὸν πολιτευτὴ τῆς περιοχῆς ζητώντας προσωπικὲς ἐξυπηρετήσεις. Καὶ ἦταν τὶς περισσότερες φορές τὸ αἶτημα ἡ ἀνάγκη νὰ εἰσαχθῇ ὁ ἴδιος ἢ συγγενὴς του στὸ Νοσοκομεῖο ἢ ὁ διορισμὸς του σὲ κάποια θέση. Καὶ συνέβαιναν αὐτὰ ἐπειδὴ τὰ νοσοκομεῖα ἦταν ἀνεπαρκῆ καὶ ἡ σειρὰ ἀναμονῆς τῶν ἀρρώστων ἀτελείωτη, ἢ ἐπειδὴ ἡ ὑποανάπτυκτη ἑλληνικὴ οἰκονομία δὲν μποροῦσε νὰ ἀπορροφήσῃ ὅλους τοὺς ἀνέργους, καὶ ὑπῆρχαν χίλιοι ὑποψήφιοι γιὰ μιὰ θέση, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 200, ἂν ὄχι περισσότεροι, εἶχαν περίπου τὰ ἴδια προσόντα. Καὶ κατέφευγαν στὸν βουλευτὴ, ποὺ μὲ τὶς ἐνέργειές του ἔπρεπε νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν ἔλλειψη κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ πόλλες φορές κατῴρθωνε νὰ ἐπιτύχῃ νὰ εἰσαχθῇ ὁ ἀσθενὴς σὲ ἰδιωτικὴ κλινικὴ μὲ μειωμένα νοσήλεια ἢ νὰ προσληφθῇ ὁ προστατευόμενός του σὲ κανένα ἐργοστάσιο. Ὑπέφερα καὶ ὁ ἴδιος, ἂν καὶ βουλευτὴς Ἀθηνῶν, ἀπὸ τέτοιου εἵδους ἐνοχλήσεις καὶ σπάνια ἤμουν σὲ θέση νὰ ἱκανοποιήσω τὸ αἶτημα. Ἐξακολουθοῦσαν παρὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι νὰ μὲ ἀναδεικνύουν πρῶτο βουλευνὴ τους καὶ ἔπαυσαν νὰ μὲ ἐνοχλοῦν μὲ αὐτὰ τὰ αἰτήματα,

μόνο όταν πολλαπλασιάσθησαν τὰ Νοσοκομεῖα καὶ μειώθηκε μὲ τὴν ἄνοδο τῆς οἰκονομίας ἢ ἀνεργία. Καὶ εἴμαστε ἐμεῖς οἱ βουλευταὶ τῶν μεγάλων πόλεων προνομιούχοι, ἐπειδὴ τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο ἐδῶ ἦταν πάντοτε ὑψηλότερο, ἐνῶ οἱ συνάδελφοί μας τῶν ἐπαρχιῶν ἐταλαιπωροῦντο καὶ ἔφθειραν τὴν ὑγεία τους καὶ ρευστοποιοῦσαν τὶς μικρὲς τοὺς περιουσίεσ γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τὰ δίκαια αἰτήματα ποὺ δὲν μπορούσαν βέβαια ὅλα νὰ ἱκανοποιηθοῦν. Καὶ ἀρκετοὶ ἀπ' αὐτοῦς, ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ἀγωνία καὶ τὴν ὑπερκόπωση, ὅπως ὁ ἐξαίρετος σὲ ἦθος, μόρφωση καὶ εὐφυΐα Γεώργιος Καρτάλης, ἔχασαν τὴν ζωὴ τους ἀγωνιζόμενοι τὸν καλὸν ἀγῶνα ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ ὠρισμένους «συναλλαγὴ».

Οἱ Ἑλληνικὲς Κυβερνήσεις ἤξεραν κατὰ τὴν ἀσκηση τῶν καθηκόντων τοὺς νὰ περιφρουρήσουν τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους καὶ τοῦ λαοῦ καὶ εἶναι σχεδὸν ἄγνωστα τὰ σκάνδαλα στὸν δημόσιο βίον τῆς Ἑλλάδος. Ἡ παμπηφία σχεδὸν τῶν πολιτικῶν ἐτάφη (πρὶν βελτιωθοῦν οἱ ἀπολαυεὲς καὶ οἱ συντάξεις) μὲ ἔρανο τῶν συναδέλφων τοὺς καὶ οἱ δηλώσεις τοῦ «πόθεν ἔσχε» ἀποδεικνύουν πόσοι ἀπὸ τοὺς πολιτικούς ἄνδρες πούλησαν καὶ προικῶα ἀκόμα ἀκίνητα γιὰ νὰ καλύψουν τὶς ἀπαιτήσεις τῆς πολιτικῆς καὶ διατυπώθηκαν κατηγορίες κατὰ καιροῦς, γιὰ νὰ ἀποδειχθῇ σὲ λίγο εἴτε ὅταν ἦταν ἐντελῶς ἀβάσιμες, εἴτε ὅτι σὲ ἐλάχιστες περιπτώσεις ἐπρόκειτο γιὰ ἀσήμαντες παραλείψεις, ποὺ εἶχαν κατὰ κανόνα σκόπιμα ἐξογκωθῇ. Καὶ δὲν ἦταν μόνον τὸ ἀνώτερο ἦθος, ἢ φιλοτιμία καὶ ἡ ὑπερηφάνεια τῶν ἐλλήνων πολιτικῶν ποὺ δὲν ἐπέτρεψαν νὰ δημιουργηθοῦν οἱ

προϋποθέσεις για να διαπραχθοῦν σκάνδαλα, ἀλλὰ καὶ ἡ εὐαίσθησία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ σὲ τέτοιου εἶδους θέματα καὶ ὁ ἀπόλυτος καὶ αὐστηρὸς ἔλεγχος κάθε κυβερνητικῆς ἐνεργείας ἀπὸ τὴν Βουλὴ καὶ τὸν Τύπο. Καὶ ἔφθασε βέβαια ὁ ἔλεγχος αὐτός, σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις, στὸ ἄλλο ἄκρο. Εἶναι προτιμώτερο ὅμως αὐτὸ ἀπὸ τὴν ὀλοκληρωτικὴ ἀπουσία κάθε δυνατότητας κριτικῆς ποὺ ἔχει κατὰ κανόνα θλιβερὰ ἀποτελέσματα.

Σὲ πολλὰς περιπτώσεις, οἱ Ἕλληνες πολιτικοὶ καὶ ἰδιαίτερα οἱ πολιτικοὶ ἀρχηγοί, ἐπέδειξαν αὐταπάρνηση καὶ κομματικὴ ἀνιδιοτέλεια ὅταν τὸ ἐπέβαλαν οἱ περιστάσεις καὶ τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος. Τὰ ἀκόλουθα πέντε παραδείγματα ἀπὸ τὴν πρόσφατη ἱστορία, εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς ἀνωτερότητος τῶν ἐλλήνων πολιτικῶν.

Ὁ Δημήτριος Ράλλης, Πρωθυπουργὸς τοῦ Συνασπισμοῦ ποὺ κέρδισε τὶς ἐκλογὰς τὸν Νοέμβριο τοῦ 1920, ἂν καὶ τὰ πολιτικὰ πάθη εἶχαν φθάσει σὲ μεγάλη ὀξύτητα, πρότεινε τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1921 νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν Ἑλλάδα στὴ Διάσκεψη τοῦ Λονδίνου ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, ὁ μέγας τοῦ ἀντίπαλος, διότι, ἔλεγε, πῶς μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο μόνο θὰ μπορούσε ἡ Ἑλλὰς νὰ ἐπιβάλλῃ τὶς ἀπώσεις της. Καὶ δὲν ἔγινε δυστυχῶς τότε δεκτὴ ἡ πρόταση τοῦ Ράλλη, ἀλλὰ τὸ γεγονὸς δὲν μειώνει τὸν πατριωτισμὸ του. Καὶ πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ Ράλλης ἦταν ὀξὺς καὶ ἀμείλικτος γιὰ τοὺς ἀντιπάλους του ὅταν ἐπίστευε πῶς δὲν ἦταν ὀρθὴ ἡ πολιτικὴ ποὺ ἀκολουθοῦσαν.

Ὁ Κωσταντῖνος Τσαλδάρης, Ἀρχηγὸς μιᾶς με-

γάλης πλειοψηφίας στην Βουλή, παρεχώρησε τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1947 τὴν πρωθυπουργία στὸ Θεμιστοκλῆ Σοφούλη. Ἡ αὐταπάρνηση αὐτὴ τοῦ Τσαλδάρη ἐπέτρεψε νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ ἐθνικὴ ἐνότητα, νὰ ἐμφανισθῇ ἡ Ἑλλάς ἐνωμένη στὸ Συμβούλιο Ἀσφαλείας τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν καὶ νὰ ἐπιτύχῃ νὰ ἀναγνωρισθῇ ὅτι ἡ ἔνοπλη ἐπίθεσι τῶν κομμουνιστοσυμμοριτῶν δὲν ἦταν ἐμφύλιος πόλεμος, ὅπως ὑποστήριζε τὸ Παραπέτασμα, ἀλλὰ ἀνταρσία ποὺ ὑποβοηθοῦσαν οἱ βόρειοι γείτονές μας. Ἡ πράξη αὐτὴ τοῦ Τσαλδάρη κατακρίθηκε τότε ἀπὸ πολλοὺς ὁπαδούς του. Θὰ μείνῃ ὅμως στὴν ἐλληνικὴ ἱστορία παράδειγμα ἀνωτέρου πολιτικοῦ ἤθους καὶ πατριωτισμοῦ.

Τὸ θέρος τοῦ 1952 ὁ Πλαστήρας, ἂν καὶ δὲν εἶχε χάσει τὴν πλειοψηφία τῆς Βουλῆς καὶ θὰ μπορούσε νὰ παραμείνῃ πρωθυπουργός, δέχθηκε νὰ ψηφισθῇ τὸ πλειοψηφικό, νὰ διαλυθῇ ἡ Βουλή καὶ νὰ προκηρυχθοῦν ἐκλογές, ἐπειδὴ πίστευε ὅτι ἡ Ἑλλάς ἔπρεπε ν' ἀποκτήσῃ κυβέρνησι ποὺ νὰ στηρίζεται σὲ μεγάλη πλειοψηφία, ὥστε νὰ ἀρχίσῃ ἡ οἰκονομικὴ τῆς ἀνασυγκρότησι. Καὶ εἰσηγήθηκε στὸν Βασιλέα τὴν διάλυσι τῆς Βουλῆς, παρ' ὅλον ὅτι εἶχε ἐλάχιστες πιθανότητες νὰ κερδίσῃ τὶς ἐκλογές καὶ στὴν ἐκλογικὴ ἀναμέτρησι ποὺ ἀκολούθησε, ἀναδείχθηκε μὲ μεγάλη πλειοψηφία νικητῆς ὁ Ἑλληνικὸς Συναγερμὸς τοῦ Στρατάρχου Παπάγου.

Ἀμέσως μετὰ τὶς ἐκλογές τοῦ 1963, ὁ Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς διεφώνησε μὲ τὸν ἀείμνηστο Βασιλέα Παῦλο ποὺ ἐπέμενε νὰ ἀναθέσῃ στὸν Γεώργιο Παπανδρέου τὸν σχηματισμὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἂν

καὶ ὁ τελευταῖος δὲν διέθετε τὴν ἀπόλυτη πλειοψηφία στὴν Βουλὴ. Ἐπειδὴ ὅμως φοβόταν μήπως ἡ δημόσια προβολὴ τῆς διαφωνίας του γίνῃ ἀντικείμενο πολιτικῆς διαμάχης καὶ κλονίσῃ τὸν θεσμό, προτίμησε νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τὴν πολιτικὴ καὶ νὰ αὐτοεξορισθῇ στὴν Γαλλία, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ προσωπικὴ του θυσία ὑπηρετοῦσε τὸν τόπο, ποῦ γιὰ πολλὰ ἀκόμη χρόνια εἶχε ἀνάγκη τοῦ βασιλικοῦ θεσμοῦ.

Τέλος, ὁ Γεώργιος Παπανδρέου, παρὰ τὴν διαφωνία τοῦ γυιοῦ του καὶ μιᾶς ὁμάδος φίλων του βουλευτῶν, γιὰ νὰ κοπάσῃ ἡ ὀξύτης καὶ νὰ ἐπανέλθῃ ἡ χώρα στὴν ὁμαλότητα, δέχθηκε νὰ κάνῃ τὶς ἐκλογὰς ἡ Κυβέρνησις Κανελλοπούλου. Καὶ εἶχε συμφωνήσει, ἐὰν δὲν ἀποκτοῦσε στίς ἐκλογὰς τοῦ Μαΐου 1967 αὐτοδύναμη πλειοψηφία, (ποῦ κατὰ τὴ γνώμη μου ἦταν ἀπόλυτα βέβαιο, γιατί ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὴν Ἑνωσι Κέντρου σημαντικῶν καὶ ἐπιφανῶν στελεχῶν καὶ ἡ πρόσφατη πείρα εἶχε ἀυξήσει τὴ δύναμιν τῆς Ε.Ρ.Ε. εἰς βάρος τοῦ Κέντρου) νὰ σχηματίσῃ Κυβέρνησις συνεργασίας μὲ τὸ δεύτερο κόμμα, πρᾶγμα ποῦ θὰ ἐπέτρεπε νὰ ἐνταφιασθῇ ὀριστικὰ ἡ ἀνωμαλία καὶ νὰ προχωρήσῃ ἡ χώρα στὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς οἰκονομικῆς τῆς ἀναπτύξεως.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐλληνικὸς λαός, μὲ τὴν πείρα ποῦ εἶχε ἤδη ἀποκτήσει ὅταν ἀσκοῦσε τὰ πολιτικὰ του καθήκοντα στὸν περιορισμένο χῶρον τῆς κοινότητος τὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας, ἀπέδειξε, ὅταν μετὰ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1844 ἄρχισε νὰ λαμβάνῃ ἐνεργὸ μέρος στὰ κοινὰ, πῶς ἦταν ἀπὸ τοὺς περισσότερο

προηγμένους στὰ πολιτικὰ πράγματα λαούς. Ἡ σοβαρότητα καὶ ἡ ὀριμότητά του φάνηκε κατὰ τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνες στὶς βουλευτικές, ἀλλὰ καὶ στὶς δημοτικές ἐκλογές. Παρὰ τὴν ὀξύτητα καὶ τὸν φανατισμὸ ποὺ πολλὰς φορὲς ἐπεκράτησαν, ὁ κανόνας στὴν προεκλογικὴ περίοδο καὶ τὴν ἡμέρα τῆς ἐκλογῆς ἦταν ἡ τάξις, ἡ ἡρεμία καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς ἀντιπάλους. Ἐνῶ σὲ ἄλλες περισσότερο ἀπὸ μᾶς προηγμένες χῶρες ἦταν συνηθισμένο φαινόμενο ἡ διάλυση προεκλογικῶν συγκεντρώσεων ἀπὸ ἀντιφρονούντες, ἐδῶ σπανιώτατα παρουσιάσθηκε τέτοιο φαινόμενο. Καὶ ἀκόμη καὶ στὶς βίαιες διαδηλώσεις, ἐλάχιστα ἦταν τὰ παραδείγματα βιαιοπραγιῶν καὶ μεγάλων καταστροφῶν καὶ σπανιώτεροι οἱ τραυματισμοί.

Ἀποτέλεσμα τῆς νοοτροπίας αὐτῆς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἦταν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν περίοδο τοῦ Ὁθωνοῦ, τὴν περίοδο 1915 - 1920 καὶ τὸ θέρος τοῦ 1965 νὰ γνωρίσῃ ἡ χώρα μας μεγάλες περιόδους εὐνομίας, ἡσυχίας καὶ σταθερότητος, ὅπως π.χ. ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου τοῦ Α' καὶ μετὰ τὸ 1950. Ἀκόμα καὶ ὅταν τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα ἐπιχείρησε νὰ διαταράξῃ αὐτὴ τὴ γαλήνη τὸ πέτυχε μόνο γιὰ μικρὸ χρονικὸ διάστημα, ἐπειδὴ, ἀντίθετα ἀπ' ὅτι συνέβαινε σὲ ἄλλα μέρη, δὲν κατῴρθωσε νὰ παρασύρῃ σὲ ἔκνομες ἐνέργειες τοὺς φιλήσυχους Ἑλληνες πολῖτες. Ἡ περίοδος τοῦ Δεκεμβριανοῦ κινήματος καὶ τοῦ συμμοριτοπολέμου εἶναι κάτι τὸ ἐντελῶς διαφορετικόν, ἀφοῦ τότε ἐπρόκειτο γιὰ ἔνοπλο ἐπίθεση ποὺ ὑποστηριζόταν καὶ εἶχε ὑποκινηθῇ ἀπὸ ξένα κράτη.

Ἀπὸ τὸ 1844 μέχρι τὸ 1967, δηλαδή ἐπὶ 123 χρόνια, ἔζησαν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ 111 ἔτη μὲ κοινοβουλευτικὸ καθεστῶς. Διακόπηκε οὐσιαστικὰ ἡ κοινοβουλευτικὴ δημοκρατία ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1922 (Σεπτέμβριος 1922 — Δεκέμβριος 1923) ἀπὸ τὴν δικτατορία Παγκάλου (Ἰανουάριος — Αὐγούστος 1926) τὴ δικτατορία Μεταξᾶ (Αὐγούστος 1936 — Ἀπρίλιος 1941) τὴν ἐχθρικὴ κατοχὴ (Ἀπρίλιος 1941 — Ὀκτώβριος 1944) καὶ ἀπὸ τότε συνεχῶς μέχρι τὸν Μάρτιο τοῦ 1946, ὁπότε εἴχαμε τὶς πρῶτες μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση βουλευτικὲς ἐκλογές.

Τὸ Κοινοβουλευτικὸ πολίτευμα λειτούργησε στὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν διάρκεια πολέμων καὶ κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ συμμοριτοπολέμου ὅπως σημειώσαμε σὲ ἄλλα κεφάλαια. Ἐλειτούργησε σὲ ἐποχὲς οἰκονομικῶν κρίσεων καὶ σὲ περιόδους πὺ τὸ ἔθνος ἐξωρμούσε γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ μεγάλα εἰρηνικὰ ὄνειρά του. Ἐλειτούργησε σ' αὐτὲς τὶς δύσκολες στιγμὲς ἀποδοτικά, πρᾶγμα πὺ σημαίνει πὺς ταιριάζει στὸν χαρακτῆρα τῆς φυλῆς μας.

Καὶ πρέπει ἐδῶ νὰ σημειώσωμε ὅτι στὰ μεταπολεμικὰ χρόνια ἦταν ἀξιοσημείωτη ἡ σταθερότης τῶν Κυβερνήσεων. Ἄν ἀφαιρέσουμε τοὺς ὑπηρεσιακοὺς πρωθυπουργοὺς πὺ διωρίσθηκαν γιὰ νὰ διεξαγάγουν τὶς ἐκλογές, εἴχαμε ἀπὸ τὸ 1950 μέχρι τὸ 1967 δέκα πρωθυπουργούς. Ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1955 ὡς τὸν Ἰούνιο 1963 παρέμεινε συνεχῶς Πρωθυπουργὸς ὁ Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς καὶ συνδύασε τὴν πλήρη λειτουργία τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ καὶ τὴν κυβερνητικὴ ἰσχὺ καὶ σταθερότητα μὲ τὴν πραγματοποίηση τῆς μεγάλης εἰρηνικῆς ἐξορμήσεως πὺς

ἔβγαλε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν ὑπανάπτυξη καὶ τὴν ἔφερε στὰ σημερινὰ εὐρωπαϊκὰ ἐπίπεδα.

* * *

Μιὰ διεξοδικώτερη ἔκθεση τῶν πολιτικῶν μας πραγμάτων θὰ ἐπέτρεπε νὰ ἀναφερθοῦν περισσότερες λεπτομέρειες. Θὰ ἦταν τότε δυνατὴ ἡ ἀκριβέστερη περιγραφή καὶ ἀνάλυση κάθε περιόδου τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς καὶ θὰ μπορούσαν σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι νὰ ἀναφερθοῦν χαρακτηριστικὰ στιγμιότυπα τῆς κοινοβουλευτικῆς μας ἱστορίας καὶ τῶν ἐπιφανῶν κοινοβουλευτικῶν ἀνδρῶν μας. Θὰ ἦταν ἐπίσης τότε δυνατό νὰ ἐπισημάνη κανεὶς καὶ τὰ ἀρνητικὰ σημεῖα. Σ' αὐτὴ τὴν τόσο σύντομη ὅμως ἐπισκόπηση δὲν ἔχει θέση ἡ ἔκθεση ἀδυναμιῶν καὶ ἐλλείψεων ποὺ θὰ ἔδιναν στὸν ἀναγνώστη μιὰ πλαστὴ εἰκόνα, ἀφοῦ κυριαρχοῦν, συντριπτικὰ μάλιστα, τὰ ἐπιτεύγματα τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς νεωτέρας ἱστορίας μας. Ἡ παρεμβολὴ ἀρνητικῶν σημείων σ' αὐτὴ τὴ μικρὴ ἔκθεση θὰ συσκοτίζε τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια. Καὶ ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ ἑλληνικὴ πολιτικὴ, στὸ σύνολό της, ἦταν ἀντάξια τοῦ εἰρηνικοῦ, γενναίου καὶ εὐφυοῦς ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀντάξια τῆς μακρᾶς καὶ ἐνδοξῆς πολιτικῆς παραδόσεως τοῦ Ἑθνους.

ΓΡΑΦΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Κ. ΠΑΡΙΣΙΑΝΟΣ
Καλλιγð 27 - Τηλ. 667.879, 661.411, 668.681, 643.2670

30

ΓΡΑΦΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Κ. ΠΑΡΙΣΙΑΝΟΣ
Καλλιγὰ 27 - Τηλ. 667.879. 661.411, 668.681, 643.2670